

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ
ΣΧΟΛΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ

Πτυχιακή εργασία:

**ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΔΙΑΣΥΝΟΡΙΑΚΩΝ ΑΠΕΙΛΩΝ:
ΑΣΦΑΛΕΙΑ ΚΑΙ ΤΡΟΜΟΚΡΑΤΙΑ**

Επιμέλεια:

Σερδάρη Βασιλική (3167)

Επιβλέπων Καθηγητής:

Ξενάκης Δημήτρης

Ρέθυμνο, 2020

Ευχαριστίες

Γράφοντας και την τελευταία λέξη αυτής της εργασίας, αισθάνομαι ικανοποίηση και περηφάνεια για την περάτωση της. Σε όλη τη διαδρομή των φοιτητικών μου χρόνων με βοήθησαν αξιόλογοι άνθρωποι και τους ευχαριστώ μέσα από την καρδιά μου.

Πρώτα απ' όλα, θέλω να πω ένα τεράστιο ευχαριστώ στην οικογένεια μου: στους γονείς μου, Γρηγόρη και Γωγώ, και στον αδερφό μου, Μάριο που με πίστεψαν από την αρχή όσο κανένας άλλος και με ενθάρρυναν στις δύσκολες στιγμές μου. Είμαι ευγνώμων προς τον καθηγητή μου κ. Δημήτρη Ξενάκη και τον κ. Κωνσταντίνο Παπαδάκη για την πολύτιμη βοήθεια τους και για την μετάδοση των γνώσεων τους αυτά τα πέντε χρόνια. Επίσης, θα ήθελα να ευχαριστήσω και όλους τους καθηγητές του Πανεπιστημίου Κρήτης για όλα όσα με δίδαξαν και όσα μου πρόσφεραν.

Σε αυτό το ταξίδι συνέβαλαν και οι φίλοι μου, τους οποίους γνώρισα στο αμφιθέατρο και εύχομαι να είμαστε για πολλά χρόνια ακόμα μαζί. Αλέξανδρε, Αφροδίτη, Έλενα, Κάσσυ, Μάνο, Νίκο, Ρόδιε και Χριστίνα σας ευχαριστώ. Ακόμα, θα ήθελα να πω ένα μεγάλο ευχαριστώ στον Μιχάλη που στάθηκε δίπλα μου και μου έδωσε δύναμη να τα καταφέρω. Είναι πολύ σημαντικό να υπάρχουν δίπλα μας άνθρωποι που πιστεύουν σε εμάς πιο πολύ από εμάς!

Στον Γρηγόρη, τη Γωγώ και τον Μάριο...

“Safety and security don’t just happen, they are the result of collective consensus and public investment. We owe our children, the most vulnerable citizens in our society, a life free of violence and fear.”

Nelson Mandela

Περίληψη

Το τέλος της μεταψυχροπολεμικής περιόδου άλλαξε τις ισορροπίες ισχύος στη διεθνή σκηνή και τα κράτη αναζητούσαν όλο και περισσότερο το αίσθημα της ειρήνης. Στόχος τους ήταν η επίτευξη ασφάλειας και το τέλος των διενέξεων. Ένα βασικό πρόβλημα που έπρεπε επειγόντως να αντιμετωπιστεί ήταν η διαχείριση των εξωτερικών συνόρων τόσο της Ευρωπαϊκής Ένωσης όσο και κάθε κράτους ξεχωριστά με ανεπτυγμένα τεχνολογικά μέσα. Η σωστή διαχείριση της κατάστασης θα μείωνε διασυνοριακά προβλήματα όπως η παράνομη μετανάστευση, το οργανωμένο έγκλημα και η τρομοκρατία. Από αυτές τις απειλές υπέφερε και η Ελλάδα, η οποία προσπαθεί να τις αντιμετωπίσει με τον καλύτερο δυνατό τρόπο.

Abstract

The end of the post-Cold War period changed the balance of power on the international stage and the states increasingly sought peace. Their goal was to achieve security and end conflicts. A major problem that needed to be addressed urgently was the management of the external borders of both the European Union and each state individually with advanced technological means. Proper management of the situation would reduce cross-border problems such as illegal immigration, organized crime and terrorism. Greece also suffered from these threats, which is trying to deal with them in the best possible way.

Περιεχόμενα

Ευχαριστίες	2
Περίληψη	5
Abstract.....	6
Εισαγωγή.....	9
1ο. Κεφάλαιο : Θεωρητικό και εννοιολογικό πλαίσιο	11
1.1. Το αμφιλεγόμενο ζήτημα της Ασφάλειας.....	11
1.1.1 Διεθνής και εθνική ασφάλεια.....	11
1.1.2 Ανθρώπινη Ασφάλεια.....	13
1.1.3 Το «Δίλημμα Ασφαλείας»	15
1.2. Η έννοια της ισχύος.....	18
1.2.1 Ισορροπία Ισχύος.....	19
1.3. Πρόληψη συγκρούσεων.....	20
2ο. Κεφάλαιο : Σύνορα και ασφάλεια στην Ευρώπη.....	22
2.1 Μία εισαγωγή για τα σύνορα	22
2.2 Οι διατάξεις των Συνθηκών της ΕΕ σχετικά με τα σύνορα.....	23
2.3 Η οικοδόμηση της ΚΕΠΠΑ υπό το πρίσμα των Συνθηκών.....	25
2.4 Η Σύμβαση Σενγκεν.....	26
2.5 Διαχείριση συνόρων και απειλών με τεχνολογικά μέσα.....	28
2.5.1 Το Σύστημα Πληροφοριών Σένγκεν.....	29
2.5.2 European Border Surveillance System- Eurosur.....	30
2.5.3 Το σύστημα εισόδου/εξόδου.....	31
2.6 Οργανισμοί για σύνορα και ασφάλεια.....	33
2.6.1 Οργανισμός για τη Διαχείριση Εξωτερικών Συνόρων- Frontex.....	33
2.6.2 Οργανισμός για την Ασφάλεια και τη Συνεργασία στην Ευρώπη.....	34

3ο.	Κεφάλαιο : Η τρομοκρατία ως ζήτημα διεθνούς ασφάλειας.....	37
3.1	Η εξέλιξη του φαινομένου της τρομοκρατίας.....	37
3.2	Πλαίσιο ΕΕ για την καταπολέμηση της τρομοκρατίας.....	40
3.3	Η επίδραση της τεχνολογίας στην εξέλιξη της τρομοκρατίας.....	42
4ο.	Κεφάλαιο : Διασυνοριακές προκλήσεις και απειλές στην Ελλάδα.....	44
4.1.	Διαχείριση εξωτερικών απειλών.....	44
4.1.1	Υπηρεσίες που προστατεύουν τα ελληνικά σύνορα.....	44
4.1.2	Το φαινόμενο της μετανάστευσης.....	46
4.1.3	Τρομοκρατία και έγκλημα.....	49
4.2	Η παράμετρος των ανθρωπίνων δικαιωμάτων σε ζητήματα ασφαλείας.....	50
	Συμπεράσματα	53
	Βιβλιογραφικές Αναφορές	54
	Ξένη Βιβλιογραφία	54
	Ελληνική Βιβλιογραφία	55

Εισαγωγή

Η διάλυση της Ένωσης Σοβιετικών Σοσιαλιστικών Δημοκρατιών (ΕΣΣΔ), το τέλος του διπολικού συστήματος, η γιγάντωση της παγκοσμιοποίησης και η ανάπτυξη της τεχνολογίας συνέβαλαν στη δημιουργία μίας νέας τάξης πραγμάτων, τελείως διαφορετικής από τα τότε δεδομένα. Το «δίλημμα ασφαλείας» έχει γίνει μεγαλύτερο και ο ανταγωνισμός ανάμεσα στα κράτη πιο ισχυρός. Κάθε παίκτης της διεθνούς σκηνής είχε τους δικούς του στόχους, ένας εκ των οποίων ήταν η επίτευξη της εθνικής τους ασφάλειας.

Η ασφάλεια κάθε κράτους επηρεάζεται από εξωτερικούς παράγοντες, οι οποίοι για να αντιμετωπιστούν σωστά χρειάζονται ειδικά μέσα και συνεργασία σε διεθνές επίπεδο. Το γεγονός που εκδήλωσε μεγαλύτερο αίσθημα ανασφάλειας ήταν η λεγόμενη «11/9», η μέρα δηλαδή που άλλαξε τον κόσμο και που η τρομοκρατία πήρε τεράστιες διαστάσεις. Άλλοι παράγοντες που επηρέασαν την εθνική και διεθνή ασφάλεια ήταν το οργανωμένο έγκλημα και οι μεταναστευτικές ροές.

Η παρούσα πτυχιακή εργασία εστιάζει στη διαχείριση και αντιμετώπιση διασυνοριακών απειλών και συγκεκριμένα στην περίπτωση της Ελλάδας. Στο πρώτο κεφάλαιο αναλύεται ένα εννοιολογικό πλαίσιο με βασικές έννοιες όπως η εθνική, διεθνής και ανθρώπινη ασφάλεια, το «δίλημμα ασφαλείας», η έννοια της ισχύος και η πρόληψη συγκρούσεων. Το συγκεκριμένο κεφάλαιο βοηθάει στην καλύτερη εμπέδωση της εργασίας και τον αναγνώστη στην κατανόηση.

Το δεύτερο κεφάλαιο της πτυχιακής εργασίας αναπτύσσει το ζήτημα των συνόρων στην Ευρώπη γενικότερα. Γίνεται αναφορά στις διατάξεις των Συνθηκών αποκλειστικά για τα σύνορα, στην οικοδόμηση της Κοινής Εξωτερικής Πολιτικής και Πολιτικής Ασφαλείας (ΚΕΠΠΑ), στην πιο διαδεδομένη Σύμβαση, τη Σύμβαση Σένγκεν, η οποία ασχολείται με εσωτερικούς ελέγχους. Επιπλέον, παρουσιάζονται τρεις μηχανισμοί που διαχειρίζονται τα σύνορα: το Σύστημα Πληροφοριών Σένγκεν, το Eurosur και το σύστημα εισόδου/ εξόδου, αλλά και ο Οργανισμός για την Ασφάλεια και τη Συνεργασία και ο Frontex.

Στο τρίτο κεφάλαιο γίνεται αναφορά στο φαινόμενο της τρομοκρατίας. Η ανάπτυξη του ήταν ξαφνική και επηρέασε ολόκληρη την Ευρώπη. Ακόμα,

καταγράφονται τα μέτρα που λαμβάνει η ΕΕ για την καταπολέμηση της τρομοκρατίας και στην επιρροή που έχει η τεχνολογία.

Τέλος, η εργασία ολοκληρώνεται με το τέταρτο κεφάλαιο, το οποίο ερμηνεύει την κατάσταση που επικρατεί στη χώρα μας. Η Ελλάδα υποφέρει χρόνια από παράνομη μετανάστευση και προσπαθεί να τη διαχειριστεί. Διαθέτει υπηρεσίες που ασχολούνται με καταστάσεις έκτακτης ανάγκης, συμπεριλαμβανομένου του εγκλήματος και της τρομοκρατίας. Βασικό ρόλο σε ζητήματα ασφαλείας έχουν τα ανθρώπινα δικαιώματα.

1ο. Κεφάλαιο : Θεωρητικό και εννοιολογικό πλαίσιο

1.1. Το αμφιλεγόμενο ζήτημα της Ασφάλειας

1.1.1 Διεθνής και εθνική ασφάλεια

Μετά το τέλος του Ψυχρού πολέμου, το διεθνές σκηνικό αλλάζει και τα κράτη αρχίζουν να αντιμετωπίζουν με περισσότερη ωριμότητα τις δύσκολες καταστάσεις. Η έννοια της παγκοσμιοποίησης γιγαντώνεται, οι εξελίξεις τρέχουν και η τεχνολογία επηρεάζει θετικά τις ζωές των ανθρώπων. Το αίσθημα της ασφάλειας ανάμεσα στα κράτη γίνεται όλο και πιο έντονο και η επιθυμία τους για συνεργασία σε διεθνές επίπεδο δημιουργεί το όραμα για μια παγκόσμια ειρήνη. Ο όρος «ασφάλεια» αναλύθηκε από τις βασικές σχολές των διεθνών σχέσεων και είναι ένα ζήτημα που απασχολεί αρκετά θέματα, όπως για παράδειγμα τα σύνορα.¹

Μία απλή και γενική ερμηνεία του όρου «ασφάλεια» είναι η προστασία από εσωτερικές και εξωτερικές απειλές. Αρκετοί μελετητές των διεθνών σχέσεων, την διαχωρίζουν σε εθνική, διεθνή και παγκόσμια ασφάλεια. Στη διάρκεια του Ψ.Π. η εθνική ασφάλεια των κρατών εξαρτιόταν από τις στρατιωτικές δυνάμεις που είχαν, έτσι ώστε να ανταπεξέρχονται στις αντίξοες συνθήκες. Εκτός από τα στρατιωτικά μέσα, στην ανάλυση της έννοιας της «εθνικής ασφάλειας» πρέπει να ενσωματωθούν και οικονομικοί, κοινωνικοί, πολιτιστικοί και περιβαλλοντικοί παράγοντες. Έχουν διατυπωθεί διαφορετικές απόψεις ως προς το ρόλο των κρατών και τη σημαντικότητα της ασφάλειας στο διεθνές πεδίο. Κάποιοι υποστηρίζουν ότι τα κράτη πρέπει να δρουν με βάση τα συμφέροντα τους, ενώ άλλοι θεωρούν ότι η εθνική και η διεθνής ασφάλεια δεν συνάδει με το νέο παγκόσμιο σκηνικό. Το πιο σημαντικό γεγονός που διατάραξε την παγκόσμια ασφάλεια και γενικά που άλλαξε τον κόσμο είναι η

¹ John Baylis, Steve Smith and Patricia Owens, *Η παγκοσμιοποίηση της διεθνούς πολιτικής: Μια εισαγωγή στις διεθνείς σχέσεις*, 5^η εκδ. (Θεσσαλονίκη: Επίκεντρο, 2013), 322-323.

τρομοκρατική επίθεση της «11/9», όπως ονομάζεται, η οποία στάθηκε αφορμή για την εξάπλωση της τρομοκρατίας και την περιθωριοποίηση της ασφάλειας.²

Από τότε που ξεκίνησε να θίγεται η έννοια της ασφάλειας, έγιναν πολλές προσπάθειες για το ποιος είναι ο καλύτερος προσδιορισμός. Οι Hobbes, Machiavelli και Rousseau, οι οποίοι ανήκουν στη σχολή του ρεαλισμού, υποστήριζαν πως τα κράτη θα διατηρούσαν την εθνική τους ασφάλεια μόνο εάν σταματούσαν να ενδιαφέρονται για τα υπόλοιπα. Με την αλληλοβοήθεια και την ισορροπία ισχύος τα κράτη, αντί να πετυχαίνουν σημαντικά αποτελέσματα όσο αφορά ζητήματα ασφαλείας, καταλήγουν να έρχονται σε σύγκρουση. Από τη μεριά τους οι νεορεαλιστές, όπως ο Waltz και ο Mearsheimer, θεωρούν ότι η εθνική ασφάλεια καθορίζεται από τη λειτουργία του διεθνούς συστήματος. Τα κράτη συμπεριφέρονται με τέτοιο τρόπο, όπου κανείς δεν μπορεί να ελέγξει πότε και πως θα γίνουν επικίνδυνα προς τους αντιπάλους.³

Όσον αφορά την διεθνή ασφάλεια, οι απόψεις των νεορεαλιστών και των νεοφιλελεύθερων δίστανται σχετικά με τον ρόλο των διεθνών θεσμών στην εξασφάλιση και τη διατήρηση της. Οι νεορεαλιστές υπερασπίζονται την αντίληψη ότι μόνο με τα συμφέροντα απαλείφεις τον πόλεμο και όχι με τη βοήθεια των διεθνών θεσμών. Εδώ ακριβώς έρχονται οι νεοφιλελεύθεροι να αμφισβητήσουν τη συγκεκριμένη άποψη λέγοντας ότι οι διεθνείς θεσμοί είναι αναπόσπαστο στοιχείο της διεθνούς ασφάλειας.⁴ Από την άλλη πλευρά, οι κονστρουκτιβιστές είναι θεμελιωτές μιας τελείως διαφορετικής άποψης. Πιστεύουν ότι τα κράτη θα αποκτήσουν περισσότερη ασφάλεια μόνο αν αλλάξει η αλληλενέργεια τους σε κοινωνικό επίπεδο.⁵

Η παγκοσμιοποίηση έχει αλλάξει σε μεγάλο βαθμό τα δεδομένα της ασφάλειας και το πόσο μπορεί να διατηρηθεί. Προκύπτουν τρομοκρατικά χτυπήματα, οι μεταναστευτικές ροές αυξάνονται συνεχώς με αποτέλεσμα να απειλούνται και τα σύνορα, το αίσθημα της φτώχειας γίνεται όλο και πιο έντονο σε κάποιες χώρες και επίσης, έχει αυξηθεί η διάδοση των όπλων μαζικής καταστροφής.⁶ Συνεπώς, δεν χρειάζεται να αμφισβητήσει κανείς εάν η παγκοσμιοποίηση βοηθά την εθνική και τη διεθνή ασφάλεια αφού γίνονται καθημερινές προσπάθειες για τη διαχείριση κινδύνων.

² Ibid, 323-324.

³ Ibid, 325-326.

⁴ Ibid, 328.

⁵ Ibid, 330.

⁶ Ibid, 334.

1.1.2 Ανθρώπινη Ασφάλεια

Αναλύοντας τις βασικές θεωρητικές έννοιες για την καλύτερη κατανόηση των διασυνοριακών απειλών, ένα ακόμα είδος ασφάλειας που απασχολεί όσους καταπιάνονται με παρεμφερή ζητήματα είναι η «ανθρώπινη ασφάλεια».

Μετά την Ψυχροπολεμική περίοδο, η οποία επηρέασε πολλά κράτη με τις επιπτώσεις της, είχαν ξεκινήσει απανωτές συγκρούσεις και εμφύλιοι πόλεμοι με επίκεντρο το άτομο. Όπως το αντικείμενο της ασφάλειας είναι το κράτος, έτσι στην ανθρώπινη ασφάλεια αντικείμενο της θεωρείται το άτομο. Κατά τη διάρκεια των πολέμων και των αναταράξεων, οι άνθρωποι βασανίζονταν, έχαναν κάθε δικαίωμα για ζωή και βρίσκονταν είτε εκτός είτε εντός συνόρων. Η επανένταξη τους δεν ήταν μία εύκολη υπόθεση και τα κράτη ήταν αρκετά ανταγωνιστικά κοιτάζοντας αποκλειστικά τα συμφέροντα τους. Επίσης, σημαντικό ρόλο έπαιξε και το καθεστώς στο οποίο βρίσκονταν, καθώς και η δύναμη που είχε το καθένα.⁷

Ο όρος «ανθρώπινη ασφάλεια» αποτυπώθηκε για πρώτη φορά επίσημα το 1994 στη έκθεση του προγράμματος “UNDP- Development Report New Dimensions of humans security”, το οποίο οργάνωσαν τα Ηνωμένα Έθνη. Η έκθεση εστίαζε στον άνθρωπο, στη διασφάλιση των ελευθεριών του και στην προστασία του από κρίσιμες και διαδεδομένες απειλές.⁸ Έτσι, χωρίζεται σε:

- προσωπική ασφάλεια, η οποία περιλαμβάνει την προστασία από την τρομοκρατία και το έγκλημα,
- οικονομική ασφάλεια που δίνει τη δυνατότητα στο άτομο να μην έρχεται αντιμέτωπο με την ανεργία και τη φτώχεια,
- πολιτική ασφάλεια, η οποία προλαμβάνει την πολιτική καταπίεση,
- περιβαλλοντική ασφάλεια μέσω της οποίας ο άνθρωπος δεν αντιμετωπίζει φυσικές καταστροφές,
- κοινοτική/συλλογική ασφάλεια με στόχο την αποφυγή εθνοτικών και θρησκευτικών εντάσεων και

⁷ Ibid, 660-662.

⁸ Σκούρτης Γιώργος, “Human Security και Ανθρώπινα Δικαιώματα,” (2018), πρόσβαση 20/03/20, <https://powerpolitics.eu/human-security-%CE%BA%CE%B1%CE%B9-%CE%B1%CE%BD%CE%B8%CF%81%CF%8E%CF%80%CE%B9%CE%BD%CE%B1-%CE%B4%CE%B9%CE%BA%CE%B1%CE%B9%CF%8E%CE%BC%CE%B1%CF%84%CE%B1/>

- διατροφική ασφάλεια που γλυτώνει το άτομο από το αίσθημα της πείνας.⁹

Για να ικανοποιούνται όλα αυτά τα είδη ασφάλειας, τα κράτη πρέπει να είναι υπεύθυνα και ενωμένα.

Πέντε χρόνια μετά το ξεκίνημα του προγράμματος “UNDP” δημιουργήθηκαν οργανισμοί με έμφαση στην ανθρώπινη ασφάλεια. Συγκεκριμένα, το 1999 εμφανίζεται το Ταμείο των Ηνωμένων Εθνών για την ανθρώπινη ασφάλεια (UN Trust Fund for Human Security), το οποίο βοηθούσε με χρηματικά ποσά όσες δραστηριότητες βασίζονταν στην ασφάλεια του ατόμου. Την ίδια χρονιά, μάλιστα, δημιουργήθηκε και το Δίκτυο για την ανθρώπινη ασφάλεια (Human Security Network) με τη συμμετοχή της Ελλάδας. Το 2001 και το 2003 έρχονται στο προσκήνιο η Επιτροπή για την ανθρώπινη ασφάλεια (Commission on Human Security) και η Συμβουλευτική επιτροπή για την ανθρώπινη ασφάλεια (Advisory Board on Human Security), αντίστοιχα.¹⁰

Η Επιτροπή για την ανθρώπινη ασφάλεια έθεσε 5 βασικές αρχές μέσω των οποίων θα αντιμετωπίζονταν τα ζητήματα ευκολότερα. Πρώτη αρχή είναι η *αρχή της ανθρωποκεντρικότητας* που ενδιαφέρεται για τις ανάγκες της κοινωνίας καθορίζοντας τους παράγοντες ανασφάλειας. Στη συνέχεια, η *αρχή του πολυτομεακού χαρακτήρα* δηλώνει τη συνεργασία πολλών παραγόντων για την επίτευξη των στόχων, ενώ η *αρχή της περιεκτικότητας* εξετάζει τα δεδομένα ώστε να καταλήξει στην επίλυση διαφορών ή στην πρόληψη απειλής. Οι δύο τελευταίες αρχές είναι η *αρχή της εξειδίκευσης*, η οποία εστιάζει στα ανθρώπινα δικαιώματα και η *αρχή της πρόληψης* που διαχειρίζεται απειλές και κρίσιμες καταστάσεις μέσα από την προστασία των ανθρώπων.¹¹

Το 2006 έκανε την εμφάνισή του ένας οργανισμός που ονομάστηκε «Φίλοι της ανθρώπινης ασφάλειας» (Friends of human security). Επιπλέον, από το 2010 έως και το 2013 ο Γενικός Γραμματέας των Ηνωμένων Εθνών παρουσίασε εκθέσεις και ιδέες που αφορούσαν την ασφάλεια του ανθρώπου. Η διάδοση του όρου από τα Ηνωμένα Έθνη σηματοδότησε την αναγνώριση του σε υπερεθνικό επίπεδο.¹² Ωστόσο, πρέπει

⁹ Περράκης Στέλιος και Τσόλκα Όλγα, *Ανθρώπινη Ασφάλεια- Δίκαιο και πολιτικές* (Ι. Σιδέρης, 2014), 14.

¹⁰ Ibid, 43-56.

¹¹ See above note 8.

¹² See above note 9, 43-56.

να αναφερθεί ότι η ανθρώπινη ασφάλεια συνδέεται και με την Ατζέντα των Στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης έως το 2030 (2030 Sustainable Development Goals – SDGs).¹³

Ο τομέας της ανθρώπινης ασφάλειας επικρατεί και θα επικρατεί για πολλά χρόνια ακόμα στη διεθνή σκηνή, αλλά θα πάρει ακόμα περισσότερο χρόνο μέχρι να γίνει αποδεκτός.

1.1.3 Το «Δίλημμα Ασφαλείας»

Στη σκακιέρα του διεθνούς συστήματος, ο συνδυασμός της αναρχίας και της αβεβαιότητας των κρατών επιβιώνει αρκετά χρόνια. Υποστηρικτές του άναρχου συστήματος είναι οι ρεαλιστές και συγκεκριμένα όσοι υποστηρίζουν τον επιθετικό ρεαλισμό.

Το «δίλημμα ασφαλείας» πρωτοεμφανίστηκε στις στρατηγικές σπουδές τη δεκαετία του 1950 από τα έργα του Herbert Butterfield, του John H. Herz και του Robert Jervis. Εκτός από τη ρεαλιστική σχολή, στο «δίλημμα ασφαλείας» αναφέρθηκαν οι νεοφιλελεύθεροι, οι οποίοι πίστευαν στη βοήθεια των Διεθνών Οργανισμών με στόχο την ανακούφιση από αυτό το δίλημμα και οι κονστρουκτιβιστές που με τη σειρά τους θεωρούσαν ότι αυτή η ανακούφιση θα άλλαζε το άναρχο σύστημα της διεθνής σκηνής.¹⁴ Ένας συνδυασμός των δύο σχολών είναι η παθητική στάση των κρατών, τα οποία δεν έχουν τη δυνατότητα να αυξήσουν τη δύναμη τους και έτσι ακυρώνουν το «δίλημμα ασφαλείας».¹⁵ Η χρήση του πολυσυζητημένου ακόμα και σήμερα όρου γίνεται για την ανάλυση πολέμου ανάμεσα στα κράτη. Χαρακτηριστικά γεγονότα, τα οποία αναλύθηκαν μέσω του «διλήμματος ασφαλείας» είναι ο Α΄ Παγκόσμιος Πόλεμος και ο Ψ. Π.¹⁶

Ο καθένας από τους υποστηρικτές του όρου έθιξε διάφορες πτυχές. Σύμφωνα με τον Butterfield, τα έξι βασικά χαρακτηριστικά του «διλήμματος ασφαλείας» είναι το αίσθημα του φόβου και της αβεβαιότητας, η ακούσια προέλευση, τα οδυνηρά

¹³ See above note 8.

¹⁴ Shipping Tang, “The Security Dilemma: A Conceptual Analysis,” *Security Studies* 18 (2009): 588, <https://doi.org/10.1080/09636410903133050>

¹⁵ Καυχίτσας Χρήστος, “Τα ελληνικά διλήμματα ασφαλείας υπό το πρίσμα της Ευρωπαϊκής Πολιτικής Ασφάλειας και Άμυνας (Διπλωματική εργασία, Πανεπιστήμιο Μακεδονίας, 2016), 16.

¹⁶ See above note 14, 588.

αποτελέσματα των συγκρούσεων, οι ψυχολογικοί παράγοντες και η εμπλοκή των ανθρώπων στις αναταράξεις.¹⁷

Μετά τον Butterfield, σειρά παίρνει ο Herz που ανέλυσε κι αυτός με τη σειρά του το «δίλημμα ασφαλείας» λέγοντας ότι πηγάζει από την αναρχία, το φόβο και την αβεβαιότητα και ότι τα κράτη ανταγωνίζονται μεταξύ τους προσπαθώντας να αποφύγουν τη συσσώρευση δύναμης που οδηγεί στην αυτοκαταστροφή τους. Υποστηρίζει ότι προκαλεί πόλεμο αλλά είναι και αιτία του και ότι το «δίλημμα ασφαλείας» είναι ένας φαύλος κύκλος.¹⁸

Τέλος, ο Jervis εμπνέεται από τους δύο παραπάνω. Θεώρησε ότι το «δίλημμα ασφαλείας» είναι διαρθρωτικής προέλευσης, δεν αρκούν ο φόβος και η αβεβαιότητα για τη διατήρηση του και τα κράτη χρησιμοποιούν αμυντικά μέσα που ίσως έχουν καταστροφικά αποτελέσματα. Συμφωνεί με τον Herz πως αποτέλεσμα είναι ο πόλεμος αλλά όχι και αιτία του και ότι το «δίλημμα ασφαλείας» μοιάζει με σπείρα.¹⁹

Λαμβάνοντας υπόψιν τα χαρακτηριστικά και των τριών προκύπτει ένας καινούργιος ορισμός του «διλήμματος ασφαλείας». Όπως αναφέρθηκε και παραπάνω, στο διεθνές σύστημα επικρατεί η αναρχία. Τα κράτη προσπαθούν να ανακτήσουν όσο περισσότερη δύναμη μπορούν για να προστατευτούν από τους αντιπάλους τους, οι οποίοι δρουν με την ίδια στρατηγική. Κάθε κράτος κάνει χρήση διάφορων μέσων προκειμένου να αυξήσει την ασφάλεια του δημιουργώντας ανασφάλεια στην αντίπαλη πλευρά. Έτσι, χρησιμοποιώντας τα κατάλληλα μέσα γεννιέται αβεβαιότητα και φόβος, τα οποία οδηγούν σε ένα φαύλο κύκλο και ύστερα σε συγκρούσεις ή πόλεμο.²⁰

Στο άρθρο “The Security Dilemma: A Conceptual Analysis”, ο Shiping Tang παρουσιάζει με τη μορφή σχήματος το «δίλημμα ασφαλείας». Όπως φαίνεται παρακάτω, η αναρχία που επικρατεί αναπτύσσει το αίσθημα της ανασφάλειας, η ανασφάλεια με τη σειρά της φόβο και ο φόβος δημιουργεί ανταγωνισμό ανάμεσα στις εξουσίες. Έτσι, διαμορφώνεται το «δίλημμα ασφάλειας» με συνέπεια πολέμους μέσω του σπινάλ.²¹

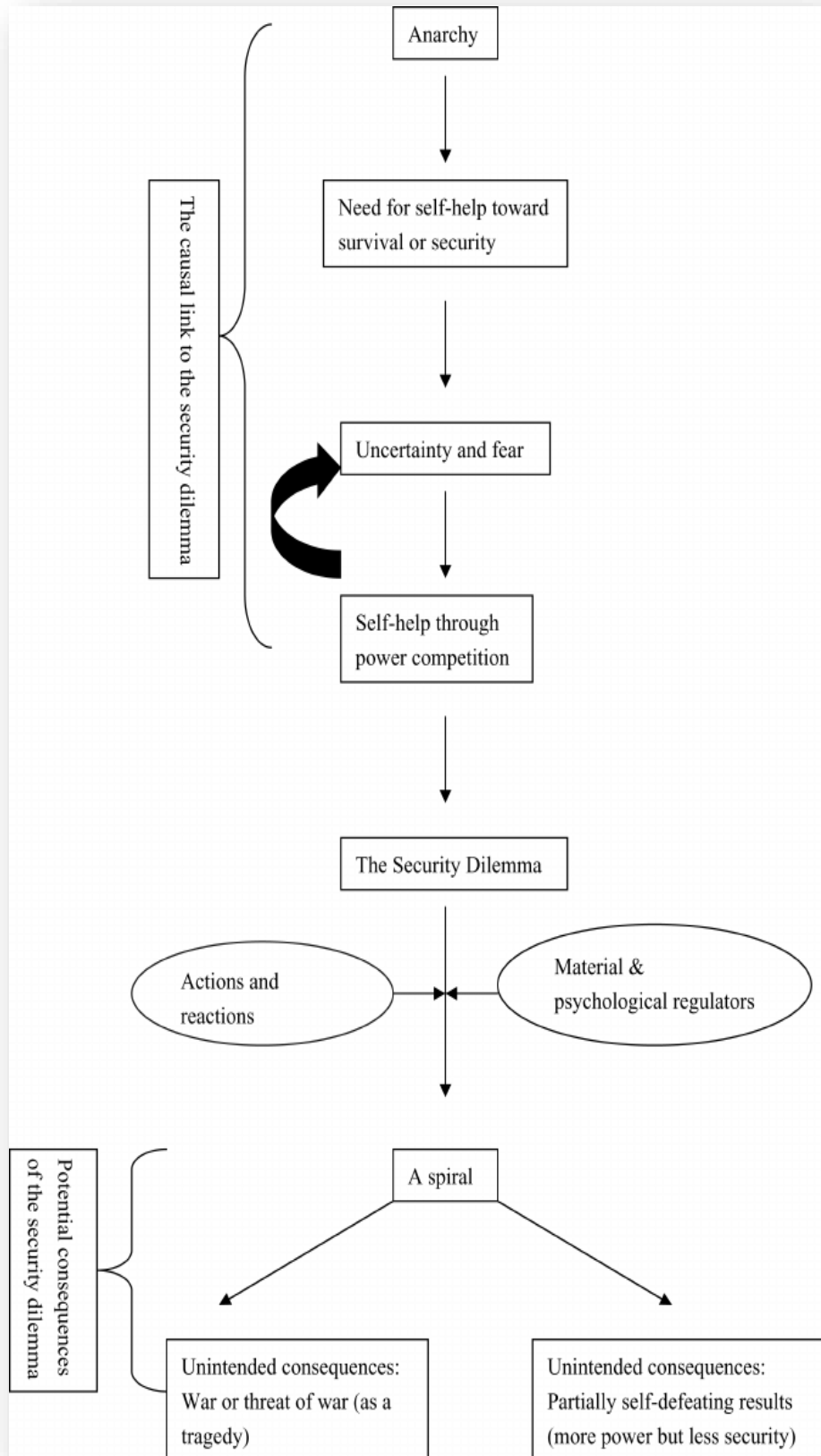
¹⁷ Ibid, 590.

¹⁸ Ibid, 591.

¹⁹ Ibid, 592.

²⁰ Ibid, 594.

²¹ Ibid, 595.

Σχήμα 1: The Casual Link from Anarchy to the Security Dilemma and War

1.2. Η έννοια της ισχύος

Η έννοια της ισχύος χρησιμοποιείται εδώ και πάρα πολλά χρόνια στον κλάδο της πολιτικής επιστήμης και συγκεκριμένα στις διεθνείς σχέσεις. Από την εποχή του Θουκυδίδη κιόλας, ο όρος έγινε γνωστός μέσα από τον περίφημο διάλογο των Μηλίων και των Αθηναίων όπου ο Θουκυδίδης τόνιζε ότι «τα δίκαια ισχύουν εκεί που και οι δύο πλευρές έχουν ίσες δυνάμεις, ενώ οι ισχυροί κάνουν ό,τι έχουν τη δύναμη να κάνουν και οι αδύναμοι υποκύπτουν.»²² Με το πέρασμα των χρόνων, πολλοί φιλόσοφοι και μελετητές των διεθνών σχέσεων ασχολήθηκαν με την ισχύ και την επιρροή της σε συνάρτηση με τα κράτη. Ο Γερμανός φιλόσοφος Max Weber πίστευε ότι «όποιος έχει σκοπό να ασκήσει πολιτική, επιδιώκει να αποκτήσει ισχύ.»²³

Η ισχύς περιγράφεται με πέντε διαφορετικά νοήματα σε σχέση με τα κράτη. Πρώτα απ' όλα, είναι στόχος των κρατών, ώστε να διασφαλίσουν την ασφάλεια τους και τα συμφέροντα τους. Πολλές φορές την εφαρμόζουν ως μέτρο για να επηρεάσουν τους αντιπάλους τους ή τη θεωρούν ως νίκη στο ξέσπασμα συγκρούσεων. Αν θέλουν να ελέγξουν τις δυνατότητες που έχουν τα κράτη σε κρίσιμα ζητήματα χρησιμοποιούν την ισχύ τους, ενώ σε κάποια άλλα αποδεικνύεται βασικό στάτους.²⁴

Οι διακρίσεις που γίνονται σχετικά με τη δύναμη είναι σε «σκληρή ισχύ» ή αλλιώς «hard power», σε «ήπια ισχύ» ή «soft power» και σε «ευφυή ισχύ» ή «smart power». Σε συζητήσεις εξωτερικής πολιτικής και στην ανάλυση της πολιτικής των κρατών, η χρήση «hard power» εφαρμόζεται με στρατιωτικά ή οικονομικά μέσα σε περίπτωση που ένα κράτος θέλει να επηρεάσει συμπεριφορές πολιτικών οργάνων. Σε αντίθεση με την σκληρή μέθοδο που δεν αφήνει περιθώρια αντίδρασης, ο όρος «soft power» φανερώνει μία μη εξαναγκαστική δύναμη. Σύμφωνα με τον John Nye, κυρίαρχα στοιχεία της στην επιρροή συμπεριφορών είναι η πειθώ και το σύνολο των αξιών, ωστόσο δεν είναι τόσο εύκολη και αποδοτική η χρήση της.²⁵ Ο Nye

²² Βαρβαρούσης Πάρις, *Διεθνείς Σχέσεις και Εξωτερική Πολιτική στον 21^ο αιώνα* (Αθήνα: Παπαζήση, 2004), 204.

²³ Ibid, 202.

²⁴ «Ισορροπία ισχύος, στρατηγική και ασφάλεια», 80, πρόσβαση 10/3/20, file:///C:/Users/User/Desktop/%CE%A0%CE%A4%CE%A5%CE%A7%CE%99%CE%91%CE%9A%CE%97/01_chapter_4.pdf

²⁵ Joseph S. Nye, Jr, "Soft Power: The Means to Success in World Politics," *Foreign Affairs* (2004), accessed 10/3/20, <https://www.foreignaffairs.com/reviews/capsule-review/2004-05-01/soft-power-means-success-world-politics>

υποστηρίζει ότι για να είναι ένα κράτος πετυχημένο οφείλει να συνδυάζει και τα δύο είδη ισχύος, τα οποία μας δίνουν την «ευφυή ισχύ» ή «smart power».²⁶

Συμπερασματικά, επειδή οι εξελίξεις στη διεθνή σκηνή είναι σε συνεχή ροή και η παγκοσμιοποίηση παίζει τον πιο σημαντικό ρόλο, το διεθνές σύστημα ισχύος χρίζει σημαντικής αλλαγής για καλύτερη μελλοντική αντιμετώπιση κρίσιμων καταστάσεων.²⁷

1.2.1 Ισορροπία Ισχύος

Όσοι μελετητές του διεθνούς συστήματος εμβαθύνουν στο διπολικό σύστημα, είναι αναπόφευκτο να παραλείψουν μία αναφορά στην ισορροπία δυνάμεων ανάμεσα σε δύο κράτη. Στον διπολισμό, οι δύο παίκτες συγκεντρώνουν τις δυνάμεις τους σε δύο πόλους για περισσότερη ασφάλεια με αποτέλεσμα να δημιουργείται ένα αίσθημα αναρχίας.²⁸ Για την εξάλειψη αυτού του αισθήματος απορρέει η ιδέα της «ισορροπίας ισχύος».²⁹ Σύμφωνα με τον Waltz, «το διεθνές πολιτικό περιβάλλον δεν ανέχεται την έλλειψη ισορροπίας ισχύος», η οποία έγινε γνωστή από την πολιτική των ΗΠΑ και της ΕΣΣΔ στη διάρκεια του Ψ.Π.³⁰

Σκοπός της ισορροπίας δυνάμεων είναι, όπως και στον διπολισμό, να περιορίσει τον πόλεμο και τις συγκρούσεις, χωρίς όμως να καταφέρνει να τα εξαφανίσει. Τα κράτη που σέβονται την ασφάλεια των πολιτών τους και τις αξίες τους, έχουν ως αρμοδιότητα να διατηρούν την ισορροπία ισχύος προκειμένου να εμποδίσουν τον ανταγωνιστή να αποκτήσει περισσότερες ικανότητες και δυνάμεις. Εάν η ισορροπία δεν διατηρηθεί αρχίζουν να δημιουργούνται καταστάσεις με άγνωστα αποτελέσματα.³¹

Ο παγκόσμιος νόμος της πολιτικής συμπεριφοράς, όπως χαρακτηρίζεται από πολλούς μελετητές είναι μία διφορούμενη έννοια, η οποία θα απασχολήσει για χρόνια

²⁶ See above note 24, 80.

²⁷ ΕΛΙΑΜΕΠ, *Λευκή Βίβλος για την Ελληνική Εξωτερική Πολιτική, Άμυνα και Ασφάλεια* (Ι. Σιδέρης, 2016), 23.

²⁸ Μπόση Μαίρη, *Η διεθνής ασφάλεια στον μεταψυχροπολεμικό κόσμο: Οι αραβικές εξεγέρσεις και η περίπτωση της Συρίας* (Ποιότητα, 2014), 26-27.

²⁹ See above note 22, 214.

³⁰ See above note 28, 26.

³¹ See above note 22, 207-209.

την διεθνή σκακιέρα. Ο Dickinson χρησιμοποιεί την ισορροπία ισχύος ως μία κατάσταση που αποφέρει ισορροπία ανάμεσα στα κράτη και διανέμει ισότιμα την ισχύ. Στη συνέχεια, ο Thomson και ο Morgenthau την αναλύουν ως πολιτική διότι πιστεύουν ότι ακόμα και σε ένα πολυκρατικό σύστημα θα υπάρχει ισορροπία και σταθερότητα. Με τη σειρά τους ο Wight και ο Taylor κάνουν λόγο για ισορροπία ισχύος ως είδος ρύθμισης της δράσης του κλάδου των διεθνών σχέσεων, ενώ μελετητές όπως ο Halle και ο Blum της αναγνωρίζουν ως σύμβολο του ρεαλισμού.³²

Σήμερα, η ύπαρξη της ισορροπίας ισχύος δεν υπάρχει στον χάρτη των διεθνών σχέσεων σε τόσο μεγάλο βαθμό όπως στο παρελθόν καθώς δεν έχουν υπάρξει οι κατάλληλες συνθήκες. Εάν στο μέλλον φανεί απαραίτητη, τότε τα κράτη είναι απαραίτητο να γνωρίζουν τη στάση θα κρατήσουν.

1.3. Πρόληψη συγκρούσεων

Μία από τις πιο απαιτητικές διαδικασίες στην διαχείριση απειλών και συγκρούσεων είναι η πρόληψη τους. Σε αρκετές χώρες παρατηρείται η ύπαρξη μηχανισμών, οι οποίοι εξειδικεύονται στην προληπτική διπλωματία. Αποκαλείται και έτσι επειδή είναι απαραίτητα τα προληπτικά διπλωματικά, οικονομικά και στρατιωτικά μέσα κατά τη διάρκεια διαπραγματεύσεων με σκοπό τη διασφάλιση της ειρήνης και της ασφάλειας των κρατών. Κύριος στόχος της είναι η απαλοιφή όλων των αιτιών που προκαλούν τις αναταράξεις, ώστε να μην παρουσιάζονται κρίσιμα φαινόμενα.³³

Όπως αναφέρθηκε και παραπάνω, η επίτευξη ειρηνικών λύσεων θεωρείται η επιθυμία κάθε κράτους. Γι' αυτό το λόγο διαμορφώθηκε ένα πρόγραμμα, το οποίο εστιάζει σε αυτό το σκοπό. Αποτελείται από τρία στάδια. Το πρώτο ονομάζεται peacemaking όπου οι συγκρούσεις σταματούν με διπλωματικό τρόπο. Το δεύτερο αποκαλείται peacekeeping και προστατεύει το status quo με ειρηνικά μέσα και το τρίτο δημιουργεί προϋποθέσεις για διασφάλιση της ειρήνης και ονομάζεται peacemaking. Όσα κράτη αντιμετωπίζουν δύσκολες καταστάσεις οφείλουν να μην

³² The Encyclopedia of political science, *Balance of power*, accessed 10/3/20, <https://www.politicalscienceview.com/balance-of-power/>

³³ See above note 22, 402-403.

επαναπαύονται με αποτέλεσμα να φαίνεται η επιθυμία τους για λήξη των συγκρούσεων.³⁴

Η πρόληψη κρίσεων εξαρτάται από τις συνθήκες που βρίσκονται οι χώρες και από τον χρόνο που χρειάζεται για την παρέμβαση. Είναι σημαντικό να αναφερθεί ότι συμμετέχουν η Ευρωπαϊκή Ένωση και ο ΟΗΕ στις δράσεις. Κατά την εμφάνιση ενός τέτοιου φαινομένου οι αρμόδιοι ενεργούν κατευθείαν προσπαθώντας να ελέγξουν τα δεδομένα τους και να προετοιμάσουν όσους εμπλέκονται. Στη συνέχεια, προάγουν το διάλογο και την επικοινωνία με σκοπό την άμεση ενημέρωση όσων επηρεάζονται από συγκρούσεις. Όταν το κλίμα γίνει πιο ήπιο ξεκινάνε οι διαπραγματεύσεις, καθιερώνονται οι συμφωνίες και επιτηρείται συνεχώς η περιοχή ώστε να κλιμακωθεί η ένταση.³⁵

Μέλημα όλων των κρατών οφείλει να είναι η προστασία των πολιτών του, η ασφάλεια τους, η επικράτηση ειρήνης και η δυνατότητα επίλυσης κρίσεων όταν και εάν υπάρξουν.

³⁴ Ibid, 406.

³⁵ Ibid, 403-404.

2ο. Κεφάλαιο : Σύνορα και ασφάλεια στην Ευρώπη

2.1 Μία εισαγωγή για τα σύνορα

Τα Ευρωπαϊκά σύνορα και η οριοθέτηση τους απασχολούν εδώ και αρκετά χρόνια τους μελετητές και αργότερα αποτέλεσαν φλέγον ζήτημα των κρατών της ΕΕ. Η επιθυμία ενός ενιαίου χώρου ελεύθερης μετακίνησης χωρίς εσωτερικούς ελέγχους θα γινόταν κάποια στιγμή πραγματικότητα.

Με τον όρο «σύνορα» περιγράφεται ο διαχωρισμός του «Εμείς» από τους «Άλλους». Στην αρχή, ο διαχωρισμός αυτός γινόταν με ποτάμια και δάση, αλλά με το πέρασμα των χρόνων θεωρήθηκε αποτέλεσμα τεχνητών διεργασιών.³⁶ Ενώ τα κράτη διαμορφώνονταν με βάση τη θρησκεία ή τους αντιπάλους τους, τον 17^ο αιώνα άρχισαν να ενδιαφέρονται και για τα εδαφικά κριτήρια και είχαν ως στόχο τον σαφή διαχωρισμό από άλλα κράτη.³⁷ Πολλοί είναι εκείνοι που συγγέουν το «σύνορο» με το «όριο», έννοιες που είναι διαφορετικές μεταξύ τους. Τα σύνορα προσδιορίζουν το εξωτερικό των κρατών και τη σχέση τους με τα υπόλοιπα κράτη, ενώ τα όρια διαχωρίζουν εσωτερικά μία χώρα.³⁸

Από τη Γαλλική Επανάσταση (1789) και μετά, τα σύνορα διακρίνονται σε εσωτερικά και εξωτερικά. Αργότερα, με τη δημιουργία της Σοβιετικής Ένωσης, ο δυτικός ευρωπαϊκός πολιτισμός διαχωρίστηκε από τη σοβιετική κομμουνιστική κουλτούρα και έτσι υπήρχαν δύο διαφορετικά πεδία ένταξης των ανθρώπων. Το πιο σημαντικό γεγονός που άλλαξε τα σύνορα της Ευρώπης ήταν ο Β΄ Παγκόσμιος Πόλεμος που την χώρισε σε Ανατολή και Δύση. Με τη δημιουργία της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας το 1957 γεννήθηκε η ανάγκη για οικονομική συνεργασία των κρατών και έτσι ύστερα από διευρύνσεις δημιουργήθηκε η ΕΕ, η οποία σήμερα αποτελείται από είκοσι εφτά κράτη και έχει καθορισμένα σύνορα.³⁹

³⁶ Πετράκος Γιώργος και Τοπάλογλου Λευτέρης, *Σύνορα, ολοκλήρωση και ανάπτυξη: Η νέα γεωγραφία των διασυνοριακών οικονομικών σχέσεων* (Κριτική, 2008).

³⁷ Παππά Αγλαΐα, «Η οριοθέτηση των συνόρων της Ευρώπης ανά τους αιώνες,» 6.

³⁸ See above note 36.

³⁹ See above note 37, 6-8.

Ο καθορισμός των συνόρων συνεπάγεται πολλά προβλήματα, όπως είναι η παράνομη μετανάστευση, το οργανωμένο έγκλημα και η τρομοκρατία. Όσο σημαντική ήταν η οικονομική ολοκλήρωση στην Ευρώπη, άλλο τόσο σημαντική είναι και η καταπολέμηση διασυνοριακών απειλών. Τη λύση σε αυτό το πρόβλημα έφερε η Συνθήκη Σένγκεν, η οποία θα δημιουργούσε ένα χώρο με κράτη-μέλη της ΕΕ και εκείνη με τη σειρά της θα τη χρησιμοποιούσε ως μηχανισμό αποκλεισμού μετανάστευσης.⁴⁰ Αργότερα, αναπτύχθηκαν ειδικοί μηχανισμοί με τη βοήθεια της τεχνολογίας, οι οποίοι θα έλεγχαν ποιοι εισέρχονται στα σύνορα και θα προλάμβαναν απειλές.

Επειδή η διασυνοριακή συνεργασία για την ΕΕ, η οποία βοηθάει στην οικονομική ανάπτυξη, στον τουρισμό, στο περιβάλλον, στην εκπαίδευση, στον πολιτισμό και την υγεία, αποτελεί το στοιχείο για να μπορεί να εξελιχθεί, είναι απαραίτητο τα σύνορα να μην είναι κλειστά και να μην δημιουργούνται ασυνέχειες στις αλληλεπιδράσεις των ανθρώπων.⁴¹

2.2 Οι διατάξεις των Συνθηκών της ΕΕ σχετικά με τα σύνορα

Η δημιουργία του ονείρου μιας ενωμένης Ευρώπης ξεκίνησε το 1991 όταν υπογράφηκε η Συνθήκη του Μάαστριχτ ύστερα από Διακυβερνητικές Διασκέψεις με θέμα την Πολιτική Ένωση και την Οικονομική Νομισματική Ένωση. Η Συνθήκη τέθηκε σε ισχύ την 1^η Νοεμβρίου του 1993 με στόχο να χτιστεί μία Ένωση που θα σέβεται το αίσθημα της δημοκρατίας και τα ανθρώπινα δικαιώματα.⁴²

Στηρίζεται σε τρεις πυλώνες, εκ των οποίων ο ένας είναι ο τομέας Δικαιοσύνης και Εσωτερικών Υποθέσεων (ΔΕΥ). Ο ΔΕΥ ασχολείται με ζητήματα που αφορούν τα σύνορα και έχει ως κύριο σκοπό την ανάπτυξη ενός Χώρου Ελευθερίας, Ασφάλειας και Δικαιοσύνης (ΧΕΑΔ) προσπαθώντας να καταπολεμήσει την τρομοκρατία και το διασυνοριακό έγκλημα. Αργότερα, σε αυτές τις θεματικές ενσωματώνονται η παράνομη μετανάστευση και οι τελωνιακοί έλεγχοι. Η Συνθήκη

⁴⁰ See above note 36.

⁴¹ Ibid.

⁴² Nugent Neil, *Πολιτική και διακυβέρνηση στην Ευρωπαϊκή Ένωση: Ιστορία, θεσμοί, πολιτικές*, 3^η εκδ. (Αθήνα: Σαββάλας, 2012), 104-106.

του Μάαστριχτ πραγματοποιεί ad hoc ρυθμίσεις για τα παραπάνω προβλήματα, ενώ κρίνει απαραίτητη την ίδρυση μιας Ευρωπαϊκής Αστυνομικής Υπηρεσίας, της Europol για πιο αποτελεσματική διαχείριση.⁴³

Τη Συνθήκη του Μάαστριχτ ακολούθησε μία αναθεωρητική Συνθήκη, η Συνθήκη του Άμστερνταμ. Τέθηκε σε ισχύ τον Μάιο του 1999 με σημαντικότερη διάταξη την μεταρρύθμιση του ΔΕΥ και την ελεύθερη κυκλοφορία των πολιτών εντός κοινών εξωτερικών συνόρων. Η Συνθήκη του Άμστερνταμ ανέλυσε τις πολιτικές του ΧΕΑΔ, ενώ η μετανάστευση και τα ζητήματα για το άσυλο μεταφέρθηκαν στον πρώτο πυλώνα, δηλαδή στις Ευρωπαϊκές Κοινότητες. Επιπλέον, ο ΔΕΥ μετονομάστηκε σε «Διατάξεις για την Αστυνομική και Δικαστική Συνεργασία σε Ποινικές Υποθέσεις» θέλοντας να επιτύχει τον στόχο της ελεύθερης κυκλοφορίας των πολιτών χωρίς φόβο. Σε αυτό το σημείο χρειάζεται να τονιστεί ότι μέρος της Συνθήκης του Άμστερνταμ αποτελεί η Συνθήκη του Σένγκεν, για την οποία θα γίνει λόγος παρακάτω.⁴⁴

Το 1999 το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο υπογράφει Συνθήκη στο Τάμπερε και διασφαλίζει σε περίοδο πέντε ετών ένα κοινό σύστημα ασύλου, πρόοδο για τη δικαιοσύνη και νέους οργανισμούς. Η ανάπτυξη ενιαίας αγοράς με άλλα κράτη προσφέρει οφέλη στην οικονομία, αλλά προκαλεί και προβλήματα το γεγονός της διέλευσης υπηκόων τρίτων χωρών. Τον Ιούνιο του 2002 στη Σύνοδο της Σεβίλλης τα κράτη επινόησαν ένα μηχανισμό για να ελέγχει την μετανάστευση.⁴⁵

Τέλος, η Συνθήκη της Λισαβόνας τροποποιεί και συμπληρώνει τις προηγούμενες Συνθήκες. Όσον αφορά τα σύνορα, ενσωματώνει τις πολιτικές του ΧΕΑΔ και όσες έχουν απομείνει στη Συνθήκη για τη Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΣΛΕΕ) στον κορμό της ΕΕ. Έπειτα όλες μαζί συγκεντρώνονται στον τίτλο V ως «Ο Χώρος της Ελευθερίας, Ασφάλειας και Δικαιοσύνης.»⁴⁶

⁴³ Ibid, 465.

⁴⁴ Ibid, 111-113, 465.

⁴⁵ Ibid, 466.

⁴⁶ Ibid, 467.

2.3 Η οικοδόμηση της ΚΕΠΠΑ υπό το πρίσμα των Συνθηκών

Το τέλος του Ψ.Π. έφερε στην επιφάνεια την ανάγκη για την ανάπτυξη μιας ασφαλούς Ευρώπης χωρίς τη βοήθεια των ΗΠΑ.⁴⁷ Λίγα χρόνια αργότερα, στη Συνθήκη του Μάαστριχτ ενσωματώθηκε η ΚΕΠΠΑ, δηλαδή η Κοινή Εξωτερική Πολιτική και Πολιτική Ασφαλείας και αποτελούσε το δεύτερο πυλώνα του οικοδομήματος. Η επιθυμία της κοινής ευρωπαϊκής ασφάλειας έρχεται στο προσκήνιο ώστε να συνεργαστούν τα κράτη σε θέματα γενικού ενδιαφέροντος, όπως η μετανάστευση και η τρομοκρατία.

Την ευθύνη για τα θέματα ΚΕΠΠΑ έχουν το Συμβούλιο και η Επιτροπή της ΕΕ και προβλέπουν ειδική μεταχείριση.⁴⁸ Η δημιουργία της στοχεύει στη διατήρηση των αξιών, στην εξασφάλιση της ειρήνης και της ασφάλειας μεταξύ των κρατών, στην πρόληψη συγκρούσεων, στη διεθνή συνεργασία, στην ένωση στη διεθνή σκηνή, στην εδραίωση της δημοκρατίας, στην ενσωμάτωση όλο και περισσότερων χωρών στην παγκόσμια οικονομία και επίσης, στην εξάλειψη της φτώχειας. Προκειμένου να πραγματοποιηθούν οι παραπάνω στόχοι, τα κράτη πρέπει να αναπτύξουν κοινές δράσεις και να διαπράξουν συμφωνίες χωρίς συγκρούσεις.⁴⁹ Αναπόσπαστο μέρος της ΚΕΠΠΑ αποτελεί η Κοινή Πολιτική Ασφάλειας και Άμυνας, η οποία χρησιμοποιεί στρατιωτικά μέσα ακόμα και εκτός της Ένωσης.⁵⁰

Από την εμφάνιση κιάλας της ΚΕΠΠΑ, η ΕΕ κατάλαβε ότι έπρεπε να γίνει πιο δυναμική και να εξελιχθεί. Το 1997 στη Συνθήκη του Άμστερνταμ γίνονται κάποιες αλλαγές στον τίτλο V με την προσθήκη της προστασίας των εξωτερικών συνόρων της Ένωσης και την προάσπιση ακεραιότητας, χωρίς όμως να φέρουν σημαντικά αποτελέσματα στην κοινή πολιτική και ασφάλεια. Έτσι, με τη Συνθήκη της Λισαβόνας, ενισχύεται ξανά ο ρόλος της ΕΕ και τα θέματα ΚΕΠΠΑ τα διαχειρίζονται αποτελεσματικότερα και με τεχνολογικά μέσα.⁵¹

⁴⁷ Ξενάκης Δημήτρης και συν., *Ευρωπαϊκή Πολιτεία: Η τέχνη της συνδιάθεσης*, (Αθήνα: Σαββάλας, 2009), 145-146.

⁴⁸ Σατλάνης Χρήστος, *Η Ευρωπαϊκή Ένωση ως διεθνής οργανισμός και η έννομη τάξη μετά τη Συνθήκη της Λισαβόνας*, (Αθήνα: Σάκκουλας, 2010), 276.

⁴⁹ Παπακωνσταντής Μάρκος, *Οι πολιτικές της ΕΕ: Εξωτερική, Γεωργική, Μεταναστευτική*, (Σάκκουλας, 2016), 31.

⁵⁰ See above note 28, 278.

⁵¹ See above note 49 35-41.

Σύμφωνα με τον Παπακωνσταντή (2016), η ΚΕΠΠΑ ασκείται με τρεις τρόπους: «με καθορισμό γενικών προσανατολισμών, με αποφάσεις που καθορίζουν τις δράσεις της Ένωσης και τους κανόνες εφαρμογής και με την ενίσχυση συνεργασίας των κρατών-μελών.»⁵² Κατά τη διάρκεια των συνεδριάσεων για θέματα ΚΕΠΠΑ, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο προτείνει στρατηγικές όπου μετά από συζητήσεις οι αποφάσεις καθορίζονται από το Συμβούλιο των Υπουργών με ειδική πλειοψηφία. Επομένως, αρχίζει ο σχεδιασμός των πολιτικών με επικεφαλής τον Ύπατο Αρμοστή της ΚΕΠΠΑ.⁵³

2.4 Η Σύμβαση Σένγκεν

Το 1985 στο Σενγκεν της Ολλανδίας υπογράφεται μία σύμβαση ανάμεσα στη Γαλλία, τη Γερμανία, το Βέλγιο, το Λουξεμβούργο και τις Κάτω Χώρες, η οποία θα άλλαζε όσα ίσχυαν μέχρι τότε για την κυκλοφορία στα εσωτερικά σύνορα και θα καταργούσε τους ελέγχους. Υπογράφηκε το 1990 και ξεκίνησε να ισχύει πέντε χρόνια αργότερα.⁵⁴ Η δημιουργία, λοιπόν, του χώρου Σένγκεν, όπως ονομάζεται μέχρι σήμερα, περιλαμβάνει τα περισσότερα κράτη της ΕΕ, εκτός από τη Βουλγαρία, την Κροατία, τη Ρουμανία την Κύπρο και την Ιρλανδία, αν και οι τρεις πρώτες προσπαθούν να μπουν μέχρι σήμερα. Ακόμα, στο χώρο Σένγκεν ανήκουν και κράτη εκτός ΕΕ, όπως η Ισλανδία, η Ελβετία, η Νορβηγία και το Λιχτενστάιν.⁵⁵

Όλη αυτή η προσπάθεια που ξεκίνησε από τη δεκαετία του '80 είχε ως στόχο να δίνει το δικαίωμα σε πολίτες της ΕΕ να ταξιδεύουν, να εργάζονται και να ζουν σε χώρες της ΕΕ ελεύθερα, χωρίς να είναι απαραίτητο να περνάνε από διασυνοριακούς ελέγχους.⁵⁶ Η Σύμβαση ασχολείται με θεματικές όπως η εξάλειψη των ελέγχων στα εσωτερικά σύνορα και η αύξηση τους στα εξωτερικά, οι πολιτικές για θεωρήσεις εισόδου, η συνεργασία ανάμεσα σε αστυνομία, τελωνεία και δικαστήρια, οι ειδικοί κανόνες που αφορούν παράνομους μετανάστες,⁵⁷ η δημιουργία του Συστήματος Πληροφόρησης Σένγκεν και τα έγγραφα που απαιτούνται για να ταξιδέψει κάποιος

⁵² Ibid, 61.

⁵³ See above note 47, 155.

⁵⁴ See above note 49, 239-240.

⁵⁵ European Commission, *Shengen Area*, accessed 30/3/20, https://ec.europa.eu/home-affairs/what-we-do/policies/borders-and-visas/schengen_en

⁵⁶ Ibid.

⁵⁷ See above note 49, 241.

στην Ευρώπη.⁵⁸ Η είσοδος ατόμων τρίτων χωρών, κυρίως παράνομων μεταναστών, εντός του χώρου Σένγκεν συγκαταλέγεται στα πιο κρίσιμα ζητήματα και η επίλυση του θα δώσει λύση τόσο σε προβλήματα όπως η εξάπλωση της τρομοκρατίας, αλλά θα επιφέρει και την ασφάλεια στα εσωτερικά σύνορα.

Η ασφάλεια των εσωτερικών συνόρων ενσωματώνει την εσωτερική (κάποιες φορές και παράνομη) μετανάστευση. Η διέλευση ταξιδιωτών προσφέρει πλεονεκτήματα για την οικονομία των χωρών, ωστόσο δημιουργεί και απειλές τόσο για τη δημόσια τάξη όσο για την ασφάλεια. Σε περίπτωση που προκύψει σοβαρό ζήτημα κάθε κράτος έχει τη δικαιοδοσία να επαναφέρει τον έλεγχο στα εσωτερικά σύνορα για ένα μήνα περίπου και παράλληλα να ενημερώσει το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και την Επιτροπή για τις εξελίξεις.⁵⁹ Η ενίσχυση της εσωτερικής ασφάλειας επιτυγχάνεται με το Σύστημα Πληροφοριών Σένγκεν (SIS) και με το Σύστημα Πληροφοριών για θεωρήσεις. Από την άλλη πλευρά, στα εξωτερικά σύνορα τα άτομα διέρχονται στο εσωτερικό των κρατών συγκεκριμένες ώρες και σε περίπτωση παράνομου ελέγχου μπορούν να υποβάλλουν μήνυση.⁶⁰

Τα κράτη-μέλη του χώρου Σένγκεν οφείλουν να τηρήσουν τις υποχρεώσεις τους για τη διαφύλαξη των συνόρων τους. Αρχικά, πρέπει να ελέγχουν τα εξωτερικά σύνορα και να εκδίδουν θεωρήσεις για τα άτομα που ενδιαφέρονται για διαμονή σε κάποια χώρα. Για περισσότερη ασφάλεια, είναι απαραίτητη η συνεργασία και η αλληλοβοήθεια ανάμεσα τους, η χρήση του SIS και η εφαρμογή του κεκτημένου Σένγκεν. Το κεκτημένο Σένγκεν ενσωματώθηκε στον Κώδικα Συνόρων Σένγκεν το 2006 και στόχευε στην κατάργηση των εσωτερικών ελέγχων και στη παράταση της διαμονής. Τον Ιούνιο του 2011 η Σύμβαση αξιολογήθηκε ξανά χωρίς να υπάρξει κάποιο αποτέλεσμα. Προσάπτεται στη Συνθήκη του Άμστερνταμ και θεωρείται μέχρι σήμερα ένα από τα μεγαλύτερα επιτεύγματα για τη διαχείριση της εσωτερικής ασφάλειας και της μετανάστευσης.⁶¹

⁵⁸ See above note 55.

⁵⁹ Ibid.

⁶⁰ See above note 49, 242-244.

⁶¹ Ibid, 250-254.

2.5 Διαχείριση εξωτερικών συνόρων με τεχνολογικά μέσα

Από τη δημιουργία της ΕΕ έως σήμερα γίνονται συνεχώς προσπάθειες για βελτίωση της διαχείρισης των εξωτερικών συνόρων και απειλών. Μετά την μεταναστευτική κρίση του 2015, οι μεγάλες ροές προσφύγων πυροδότησαν νέα δεδομένα για τα εξωτερικά σύνορα.⁶² Το ζήτημα των συνόρων απασχολεί ιδιαίτερα τα κράτη-μέλη της ΕΕ, διότι οι μετακινήσεις ανέρχονται στα 700 εκατομμύρια περίπου κάθε χρόνο μέσω ξηράς, θαλάσσης και αέρος, εκ των οποίων το 1/3 ανήκει σε τρίτες χώρες.⁶³

Η διέλευση υπηκόων τριτοκοσμικών χωρών δημιουργεί πρόβλημα στην εσωτερική ασφάλεια των κρατών, όταν οι ταξιδιώτες ή είναι παράνομοι ή έχουν πλαστά έγγραφα ή έχουν πράξει αδίκημα. Βασική συνέπεια της χαλαρής διασυνοριακής ασφάλειας είναι η γιγάντωση της τρομοκρατίας και του διασυνοριακού εγκλήματος. Την ευθύνη για την επιτήρηση των συνόρων έχουν οι εθνικές συνοριακές αρχές κάθε κράτους-μέλους όπου παράλληλα οφείλουν να ελέγχουν και τον χώρο Σένγκεν, εάν φυσικά είναι μέλη του. Βέβαια, με την εξέλιξη και την ανάπτυξη της τεχνολογίας, η ΕΕ χρησιμοποιεί συγκεκριμένα εργαλεία για τη διαχείριση των εξωτερικών συνόρων με σκοπό την βελτίωση της μετακίνησης και την εξάλειψη απειλών. Η χρήση του Συστήματος Πληροφοριών Σένγκεν, του Eurosur και του Συστήματος εισόδου/εξόδου έχουν συμβάλει στην αλλαγή των διασυνοριακών χειρισμών πετυχαίνοντας ευκολότερες διελεύσεις στα εσωτερικά σύνορα.⁶⁴

Σήμερα, ο έλεγχος των συνόρων αφορά και τα τελωνεία, την κυκλοφοριακή ασφάλεια, την αποτροπή των παράνομων εμπορευμάτων, την προστασία της υγείας κ.α. Στόχος, λοιπόν, είναι η ανάπτυξη ενός καλύτερου χώρου ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης για τους ανθρώπους, χωρίς τρομοκρατικές οργανώσεις και απειλές.⁶⁵

⁶² Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, *Διαχείριση των εξωτερικών συνόρων*, πρόσβαση 29/3/20, <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/el/sheet/153/%CE%B4%CE%B9%CE%B1%CF%87%CE%B5%CE%B9%CF%81%CE%B9%CF%83%CE%B7-%CF%84%CF%89%CE%BD-%CE%B5%CE%BE%CF%89%CF%84%CE%B5%CF%81%CE%B9%CE%BA%CF%89%CE%BD-%CF%83%CF%85%CE%BD%CE%BF%CF%81%CF%89%CE%BD>

⁶³ Ibid, 392-393.

⁶⁴ Ibid, 392-395.

⁶⁵ Ibid, 394-395.

2.5.1 Το Σύστημα Πληροφοριών Σένγκεν (SIS)

Το πιο διαδεδομένο σύστημα για τη διαχείριση των εξωτερικών συνόρων είναι το Σύστημα Πληροφοριών Σένγκεν (SIS). Το SIS χρησιμοποιείται από είκοσι-δύο κράτη-μέλη της ΕΕ, τέσσερις χώρες εκτός ΕΕ και τέσσερα κράτη-μέλη εκτός Σένγκεν με ειδικές συνθήκες.⁶⁶ Η δημιουργία του βασίστηκε στην προστασία της ασφάλειας των κρατών και την αποτροπή του διασυνοριακού εγκλήματος και ανήκει στο κοινοτικό κεκτημένο της Συνθήκης του Άμστερνταμ. Το SIS θεωρείται μία βάση δεδομένων (σύστημα «hit/no hit») μέσω της οποίας τα κράτη ανταλλάσσουν πληροφορίες σχετικά με την κατάσταση που επικρατεί στα σύνορα και την παράνομη μετανάστευση. Εξαιτίας της τεχνολογικής εξέλιξης, το SIS αναβαθμίστηκε σε SIS II και την ευθύνη για τη λειτουργία της νέας βάσης δεδομένων έχει ο Ευρωπαϊκός Οργανισμός για τη Λειτουργική Διαχείριση Συστημάτων Μεγάλης Κλίμακας στον ΧΕΑΔ.⁶⁷

Το SIS II χρησιμοποιείται από την εθνική αρχή που ορίζει κάθε κράτος ως υπεύθυνη για ζητήματα συνόρων, από τελωνεία, αστυνομία, δικαστικές αρχές, αρχές που κατοχυρώνουν οχήματα, αρχές που ενδιαφέρονται για τη μετανάστευση και τη θεώρηση βίζας, από την Europol και την Eurojust.⁶⁸ Τη στιγμή που εισέρχονται σε ένα κράτος παράνομοι μετανάστες ή άτομα που έχουν διαπράξει κάποιο έγκλημα, αυτομάτως κατοχυρώνονται στοιχεία και αντικείμενα στο SIS II. Σε περίπτωση που εντοπιστεί στο σύστημα υπήκοος τρίτης χώρας, τότε πρέπει να συλληφθεί ή εάν είναι εξαφανισμένος να βρεθεί ή εάν έχει διαπράξει έγκλημα να περάσει από έλεγχο. Είναι σημαντικό να αναφερθεί ότι το SIS II δεν καλύπτει λεπτομερώς όλες τις πληροφορίες των προσώπων και των αντικειμένων. Γι' αυτό το λόγο, σε κάθε κράτος-μέλος του χώρου Σένγκεν δημιουργήθηκαν τμήματα Sirene, τα οποία παρέχουν επιπρόσθετες πληροφορίες για καταχωρίσεις όσων αρνούνται τη διαμονή, πρόκειται να συλληφθούν, είναι εξαφανισμένοι, έχουν εκκρεμότητα σε δικαστικές υποθέσεις,

⁶⁶ Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, *Ασφάλεια: βελτιώνοντας το Σύστημα πληροφοριών Σένγκεν (ΣΠΣ)*, πρόσβαση 1/4/20, <https://www.europarl.europa.eu/news/el/headlines/security/20181011STO15882/asfaleia-veltionontas-to-sustima-pliροφοrion-sengken-sps>

⁶⁷ See above note 49, 398-399.

⁶⁸ See above note 66.

προορίζονται για ειδικούς ελέγχους και για καταχωρίσεις αντικειμένων που πρόκειται να κατασχεθούν.⁶⁹

Το SIS II περιλαμβάνει ένα κεντρικό σύστημα, ένα εθνικό σύστημα συνδεδεμένο με το κεντρικό και ένα εικονικό δίκτυο επικοινωνίας μεταξύ του κεντρικού και του εθνικού συστήματος για ανταλλαγή δεδομένων ανάμεσα στις αρχές. Τα δεδομένα του SIS II μπορεί να τα αλλάξει μόνο το κράτος, το οποίο είναι υπεύθυνο αν προκύψουν λάθη. Η έδρα του κεντρικού συστήματος SIS βρίσκεται στο Στρασβούργο.⁷⁰

Η τελευταία μεταρρύθμιση του SIS πραγματοποιήθηκε το 2018 και βασίζεται στην συνεργασία αστυνομίας και δικαστηρίων, σε συνοριακούς ελέγχους και στην επιστροφή υπηκόων τρίτων χωρών.⁷¹ Στα δεδομένα αναγνώρισης προσώπων και αντικειμένων προστίθεται η χρήση δακτυλικών αποτυπωμάτων, εικόνων προσώπου, ακόμα και δείγμα από DNA. Εκτός από τις κατηγορίες προσώπων που αναφέρθηκαν παραπάνω, το ανανεωμένο SIS ενδιαφέρεται για παιδιά που κινδυνεύουν από απαγωγές, εγκληματίες, άτομα και αντικείμενα για έλεγχο πληροφοριών και για όσους πρέπει να επιστρέψουν στην πατρίδα τους. Επίσης, στο SIS υπάρχει πλέον η δυνατότητα να χρησιμοποιείται από ομάδες της Frontex και αρχές σκαφών και αεροσκαφών.⁷² Τέλος, οι έλεγχοι του προγράμματος πραγματοποιούνται κάθε τέσσερα χρόνια.⁷³

2.5.2 Ευρωπαϊκό Σύστημα Επιτήρησης Συνόρων (Eurosur)

Ένα άλλο εργαλείο που βοηθάει στην αναγνώριση και τον εντοπισμό προσώπων και αντικειμένων, στον έλεγχο των ευρωπαϊκών εξωτερικών συνόρων και στη μείωση των παράνομων μεταναστών είναι το European Border Surveillance System ή Eurosur. Το Eurosur δημιουργήθηκε με σκοπό την βελτίωση της διαχείρισης της παράνομης μετανάστευσης στα σύνορα, την ταχύτητα διάδοσης πληροφοριών σε άλλα κράτη και την καταπολέμηση του διασυνοριακού

⁶⁹ See above note 49, 400-404.

⁷⁰ Ibid, 400-401.

⁷¹ See above note 62.

⁷² See above note 66.

⁷³ See above note 49, 404.

εγκλήματος.⁷⁴ Το χρησιμοποιούν όλα τα κράτη-μέλη του χώρου Σένγκεν καθώς και η Βουλγαρία, η Ρουμανία και η Κροατία.⁷⁵

Τα κράτη-μέλη έχοντας την πλήρη επίγνωση της κατάστασης που επικρατεί στα εσωτερικά σύνορα, συνεργάζονται με τον Frontex, ο οποίος παρέχει ακριβείς πληροφορίες σε όλα τα εθνικά κέντρα συντονισμού. Βέβαια, στα εξωτερικά σύνορα, το Eurosur βοηθάει στη βελτίωση συνεργασίας με τριτοκοσμικές χώρες ώστε να αποτραπούν οι απειλές. Οι αρμόδιοι της διαχείρισης συνόρων παρακολουθούν, αναγνωρίζουν και εντοπίζουν όσους διέρχονται στα κράτη σε εικοσιτετράωρη βάση όλη τη βδομάδα.⁷⁶

Όπως αναφέρει και ο Παπακωνσταντής (2016), «το Eurosur αποτελείται από τα εθνικά κέντρα συντονισμού, τις εθνικές εικόνες της κατάστασης, ένα δίκτυο επικοινωνίας, μία ευρωπαϊκή εικόνα της κατάστασης, μία κοινή προσυνοριακή εικόνα βάσει επεξεργασμένων πληροφοριών και μία κοινή εφαρμογή προϊόντων επιτήρησης.» Τα εθνικά κέντρα συντονισμού ορίζονται από κάθε κράτος-μέλος και είναι υπεύθυνα για την έγκαιρη ανταλλαγή πληροφοριών, την αποτελεσματικότητα στη διαχείριση πόρων, στη διατήρηση της εθνικής εικόνας της χώρας, τη συχνή μέτρηση των αποτελεσμάτων μετά τις μετρήσεις και τον συντονισμό με τα υπόλοιπα κράτη. Όλα τα εθνικά κέντρα συντονισμού λειτουργούν από την 1^η Δεκεμβρίου 2014.⁷⁷

2.5.3 Το Σύστημα εισόδου/εξόδου

Το ζήτημα της διαχείρισης των εξωτερικών συνόρων γίνεται όλο και πιο επίκαιρο και είναι απαραίτητη η ανάπτυξη των τεχνολογικών μέσων με σκοπό μια πιο αποτελεσματική προσέγγιση. Η Επιτροπή διέδωσε την ιδέα για πιο «έξυπνα σύνορα» και για ένα τείχος ασφαλείας της Ένωσης. Έτσι, δημιουργήθηκε το Σύστημα εισόδου/εξόδου, το οποίο διευκόλυνε τη διέλευση υπηκόων τρίτων χωρών.⁷⁸

⁷⁴ Ibid, 416-418.

⁷⁵ European Commission, Eurosur, accessed 1/4/20, https://ec.europa.eu/home-affairs/what-we-do/policies/borders-and-visas/border-crossing/eurosur_en?fbclid=IwAR1BQDyWOWz-YaXt4x5-Y67i9G-uzxyOf3ceh3Et9q7o8hcl_gy7seGbiQA

⁷⁶ See above note 49, 416-418.

⁷⁷ Ibid.

⁷⁸ Ibid, 425.

Το Σύστημα εισόδου/εξόδου αποτελείται από μία βάση δεδομένων μέσω της οποίας τα κράτη-μέλη του χώρου Σένγκεν θα επικοινωνούν και θα ανταλλάσσουν πληροφορίες σχετικά με τη διέλευση μεταναστών. Αρχικά, τα πρώτα στοιχεία που θα περνούν στην κεντρική βάση δεδομένων θα είναι ο τόπος και η ημερομηνία εισόδου και εξόδου, ώστε τα κράτη να έχουν πλήρη επίγνωση της κατάστασης και να έχουν συγκεντρωμένες τις βασικές πληροφορίες των πολιτών. Ο χρόνος διαμονής των μεταναστών είναι ενενήντα μέρες εντός μιας περιόδου εκατόν ογδόντα ημερών. Αφού γίνει η καταχώρηση των δεδομένων κατά την πρώτη είσοδο, ξεκινά η ενεργοποίηση του συστήματος με την τοποθέτηση μίας συσκευής, η οποία έχει τη δυνατότητα να αναγνωρίζει πρόσωπα και δακτυλικά αποτυπώματα. Κατά την διέλευση των ταξιδιωτών ελέγχονται όλα τα έγγραφα τους και σφραγίζονται τα διαβατήρια τους για να φαίνεται και κατά την έξοδο η ημερομηνία μετακίνησης. Βέβαια, κάποιες φορές γίνονται λάθη και είναι χρονοβόρος ο ακριβής προσδιορισμός εξαιτίας του μεγάλου όγκου των εγγράφων (σφραγίδες, αποτυπώματα, πλαστά έγγραφα).. Τα δεδομένα θα επεξεργάζονται οι συνοριοφύλακες και τα προξενικά γραφεία,⁷⁹ ενώ πρόσβαση σε αυτά θα έχουν μόνο τα κράτη-μέλη και η Europol.⁸⁰

Ο σκοπός της δημιουργίας του συστήματος εισόδου/εξόδου ήταν κατά κύριο λόγο η καλύτερη και αποτελεσματικότερη μεταχείριση των συνοριακών ελέγχων. Όσο νεότερα τεχνολογικά μέσα χρησιμοποιούνται, τόσο θα προλαμβάνεται ταχύτερα η καταπολέμηση της τρομοκρατίας και του διασυνοριακού εγκλήματος, αλλά θα ενισχύεται και η εσωτερική ασφάλεια των κρατών. Επιπλέον, τα κράτη-μέλη που δέχονται περισσότερο πληθυσμό μεταναστών θα λαμβάνουν βοήθεια από το σύστημα εισόδου/εξόδου χωρίς να αυξάνονται οι συνοριοφύλακες, ενώ η καταπολέμηση της παράνομης μετανάστευσης θα πραγματοποιείται με τον εντοπισμό όσων παραμένουν μεγαλύτερο χρονικό διάστημα στο χώρο Σένγκεν.⁸¹

Η λειτουργία του συστήματος έφερε γρήγορα αποτελέσματα στη διαχείριση των διασυνοριακών ελέγχων. Πρώτα απ'όλα, οι πληροφορίες των υπηκόων εισέρχονται γρήγορα στο σύστημα και είναι φανερή η διάρκεια παραμονής τους και η

⁷⁹ Ibid, 429.

⁸⁰ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, *Πιο ισχυρά και έξυπνα σύνορα για την Ευρωπαϊκή ένωση: Το σύστημα εισόδου/εξόδου*, πρόσβαση 1/4/20, <file:///C:/Users/User/Desktop/%CE%A0%CE%A4%CE%A5%CE%A7%CE%99%CE%91%CE%9A%CE%97/%CE%A3%CF%8D%CF%83%CF%84%CE%B7%CE%BC%CE%B1%20%CE%B5%CE%B9%CF%83%CF%8C%CE%B4%CE%BF%CF%85%20%CE%B5%CE%BE%CF%8C%CE%B4%CE%BF%CF%85.pdf>

⁸¹ Ibid.

παράταση της. Επιπλέον, εάν κάποιος δεν είναι διατεθειμένος να περάσουν από έλεγχο, τους δίνεται η δυνατότητα να ταυτοποιηθούν ηλεκτρονικά, ενώ παράλληλα στηρίζονται οι πολιτικές θεώρησης.⁸² Με την εξέλιξη της τεχνολογίας, η διαχείριση των ελέγχων θα βελτιωθεί και το πρόβλημα της παράνομης μετανάστευσης θα πάψει να υπάρχει.

2.6 Οργανισμοί για σύνορα και ασφάλεια

2.6.1 Οργανισμός Διαχείρισης Εξωτερικών Συνόρων (Frontex)

Ο Οργανισμός Διαχείρισης των Εξωτερικών Συνόρων ή αλλιώς Frontex είναι ένας από τους μεγαλύτερους οργανισμούς που ασχολείται με την ελευθερία, την ασφάλεια και τη δικαιοσύνη.⁸³ Κάθε κράτος-μέλος της ΕΕ χρησιμοποιεί διάφορους μηχανισμούς για τη φύλαξη των συνόρων του με αποτέλεσμα να υπάρχει ποικιλομορφία και να γεννιέται η ανάγκη για ένα πιο ομοιογενές επίπεδο ασφαλείας.⁸⁴ Οι συνοριοφύλακες των χωρών έχουν ως κύριο μέλημά τους την εξάλειψη της παράνομης μετανάστευσης, του οργανωμένου εγκλήματος και της τρομοκρατίας.⁸⁵ Έτσι, ο Frontex επεξεργάζεται την κατάσταση και αποφασίζεται η διοργάνωση όλων των κρατών για κοινό και καλύτερο συντονισμό.⁸⁶

Η έναρξη της λειτουργίας του τοποθετείται χρονικά την 1^η Μαΐου του 2005 και η έδρα του είναι στη Βαρσοβία. Βασικός στόχος του Frontex είναι η συνεργασία των κρατών για σωστή διαχείριση των συνόρων.⁸⁷ Η επιτυχία του στόχου θα συμβάλλει στην αντιμετώπιση σοβαρών διασυνοριακών απειλών.⁸⁸ Οι αρμοδιότητες του οργανισμού ποικίλλουν και εστιάζουν αποκλειστικά στα εξωτερικά σύνορα. Πρώτα απ' όλα, οι αρμόδιοι δημιουργούν ένα πλάνο μετά από αναγνώριση των

⁸² Ibid.

⁸³ Frontex, accessed 5/4/20, <https://frontex.europa.eu/>

⁸⁴ Ελευθερίου Σωτήρης, "Η προοπτική ασφάλειας στην ευρύτερη περιοχή της Μεσογείου και ο ρόλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης" (Διπλωματική εργασία, Πανεπιστήμιο Αιγαίου, 2020).

⁸⁵ Ψαρόσβεργας Ευάγγελος, "Μεταναστευτική και Προσφυγική Κρίση - Ανάλυση Διασυνοριακών Απειλών για την Ολοκληρωμένη Διαχείριση των Εξωτερικών Συνόρων της ΕΕ στο Ανατολικό Αιγαίο" (Μεταπτυχιακή Διπλωματική εργασία, Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου, 2018).

⁸⁶ See above note 49, 433.

⁸⁷ See above note 84.

⁸⁸ See above note 49, 436.

απειλών με σκοπό την απομάκρυνσή τους από τα εξωτερικά σύνορα και στη συνέχεια ενημερώνουν τις υπόλοιπες χώρες και την Επιτροπή για πιθανά μελλοντικά σενάρια. Επιβλέποντας την κατάσταση που επικρατεί στα σύνορα, αξιολογούν σε ποιο βαθμό και αν μπορεί να αντιμετωπιστεί το πρόβλημα. Βέβαια, η καλύτερη λύση θα ήταν μία ευρωπαϊκή συνεργασία όλων των χωρών. Εάν εντοπίσουν κάποια τρομοκρατική δραστηριότητα δίνουν απευθείας πληροφορίες σε εθνικές αρχές και Europol. Επίσης, ο Frontex βοηθάει άτομα να επιστρέψουν στη χώρα καταγωγής τους σε περίπτωση που δεν πάρουν άσυλο και με αυτό τον τρόπο εξελίσσει τις σχέσεις του με τρίτες χώρες. Στις μέρες μας, η πρόοδος που έχει κάνει η τεχνολογία δίνει τη δυνατότητα στους αρμόδιους να ελέγχουν τις διασυνοριακές απειλές με πιο εξελιγμένα μέσα και να προμηθεύονται με εξοπλισμό. Τέλος, εάν χρειάζονται περισσότεροι συνοριοφύλακες ο Οργανισμός τους εκπαιδεύει κατάλληλα και σε σύντομο χρονικό διάστημα.⁸⁹

Ο Frontex διαθέτει νομική προσωπικότητα, άρα έχει το δικαίωμα της διαπραγμάτευσης και της λήψης αποφάσεων. Αυτό βέβαια δεν σημαίνει ότι απαγορεύει στα κράτη να συλλάβουν όποιον αντιληφθούν ότι εισέρχεται ή βρίσκεται παράνομα. Το 2011 έγινε μια αναθεώρηση σχετικά με τις αρμοδιότητες του και αποφάσισε να οριστεί ένας υπεύθυνος που να ασχολείται αποκλειστικά με ζητήματα ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Σε όλα τα κράτη-μέλη που στηρίζονται στον οργανισμό προσφέρει ειδικά κέντρα για την προστασία των χερσαίων, των θαλάσσιων και των εναέριων συνόρων τους. Όλα τα παραπάνω υλοποιούνται με απαιτητικό εξοπλισμό, ο οποίος βρίσκεται στο Κεντρικό Μητρώο Διαθέσιμου Τεχνικού Εξοπλισμού (CRATE).⁹⁰

2.6.2 Οργανισμός για την Ασφάλεια και τη Συνεργασία στην Ευρώπη (ΟΑΣΕ)

Η επιθυμία ενός πανευρωπαϊκού πλαισίου για την ασφάλεια ξεκίνησε τη δεκαετία του '70 με την εμφάνιση της Διάσκεψης για την Συνεργασία και την

⁸⁹ See above note 83.

⁹⁰ Ibid, 437.

Ασφάλεια στην Ευρώπη (ΔΑΣΕ). Μετά τον Ψ.Π. και την κατάρρευση της Σοβιετικής Ένωσης, η ΔΑΣΕ μετονομάστηκε σε ΟΑΣΕ, δηλαδή Οργανισμός για την Ασφάλεια και τη Συνεργασία στην Ευρώπη,⁹¹ θεσμοθετήθηκε το 1995 και περιλαμβάνει πενήντα επτά κράτη-μέλη μεταξύ Ευρώπης, ΗΠΑ και Καναδά. Στον τομέα της διεθνούς ασφάλειας, ο ΟΑΣΕ εστιάζει στα πολιτικό-στρατιωτικά, οικονομικά, περιβαλλοντικά και ανθρωπιστικά ζητήματα.⁹²

Βασικός στόχος του ΟΑΣΕ είναι η πρόληψη συγκρούσεων, η διαχείριση κρίσεων και η επαναφορά της ειρήνης μεταξύ των κρατών.⁹³ Όσοι συμμετέχουν στην ανάπτυξη του ενιαίου πλαισίου ασφαλείας δίνουν έμφαση στην προώθηση του δημοκρατικού αισθήματος και στα ανθρώπινα δικαιώματα όλων των πολιτών, ακόμα και μειονοτήτων. Κατά τη μετακίνηση πληθυσμών από τρίτες χώρες, όταν δημιουργούνται προβλήματα και συγκρούσεις, ο ΟΑΣΕ διαθέτει μηχανισμούς και ειδικό πλαίσιο με σκοπό την επίλυση διαφορών.⁹⁴

Τα πενήντα επτά κράτη-μέλη ασχολούνται με ζητήματα παγκόσμιας εμβέλειας όπως είναι η διαχείριση των συνόρων, η παράνομη μετανάστευση, η καταπολέμηση της τρομοκρατίας και τα ανθρώπινα δικαιώματα. Ξεκινώντας, όπως αναφέρθηκε και παραπάνω, η προστασία των εξωτερικών συνόρων της ΕΕ επιτυγχάνεται και από άλλους οργανισμούς (π.χ. Frontex), με τους οποίους συνεργάζεται ο ΟΑΣΕ εφαρμόζοντας και δικές του πολιτικές. Η ισορροπία ασφάλειας και η διέλευση ταξιδιωτών χωρίς κινδύνους είναι προσδοκία όλων των κρατών. Έτσι, για την εξασφάλιση καλύτερης ασφάλειας διαθέτει δύο συστήματα πληροφόρησης: το Δίκτυο Ασφάλειας και Διαχείρισης Συνόρων και το Σύστημα Online Πληροφοριών. Επίσης, ο ΟΑΣΕ έχει δημιουργήσει και ένα προσωπικό για τη διαχείριση συνόρων (Border Management Staff College), το οποίο εξετάζει μέσω της εμπειρίας του τις αποφάσεις σχετικά με τα σύνορα. Η σωστή διαχείριση οφείλεται στη συνεχή παρουσία στα σύνορα, στη συνεργασία των αστυνομικών αρχών με γειτονικές χώρες, στην εκπαίδευση όσων εργάζονται στο ναυτικό και τα αεροδρόμια, στην ενίσχυση των ταξιδιωτικών εγγράφων και στην επικοινωνία με συνοριακές υπηρεσίες.⁹⁵

⁹¹ Υπουργείο Εξωτερικών, “Οργανισμός για την Ασφάλεια και τη Συνεργασία στην Ευρώπη”, πρόσβαση 5/4/20, <https://www.mfa.gr/exoteriki-politiki/i-ellada-stous-diethneis-organismous/oase.html>

⁹² OSCE, accessed 5/4/20, <https://www.osce.org/>

⁹³ See above note 47, 174.

⁹⁴ See above note 22, 159-161.

⁹⁵ See above note 90.

Στη διαχείριση των συνόρων συνεπάγεται το φαινόμενο της μετανάστευσης και της τρομοκρατίας. Ο ΟΑΣΕ καλύπτει ένα πολύ ευρύ γεωγραφικό χώρο και έχει αναπτύξει σχέση με μεσογειακούς και ασιατικούς εταίρους, ώστε να δίνει την ευκαιρία σε εργαζόμενους μετανάστες να ενταχθούν σε οποιαδήποτε χώρα, να απαγορεύσει τις διακρίσεις και να αναβαθμίσει τα ταξιδιωτικά έγγραφα. Οι λειτουργίες αυτές όμως πρέπει να επιτελούνται χωρίς την εξάπλωση της τρομοκρατίας και του διασυνοριακού εγκλήματος. Η τρομοκρατία δεν προέρχεται από κάποιο γεγονός και δεν θεωρείται κίνητρο. Η διαρροή της υπονομεύει τις αξίες των κρατών και προέρχεται πολλές φορές από το διαδίκτυο, γι' αυτό είναι απαραίτητη η ανάπτυξη ενός διεθνούς νομικού πλαισίου. Με την καταπολέμηση του φαινομένου προστατεύονται τα ανθρώπινα δικαιώματα και οι ελευθερίες των ανθρώπων, καθώς και η ισότητα των φύλων. Ο ΟΑΣΕ υποστηρίζει όσους εργάζονται για τη στήριξη των ανθρώπινων δικαιωμάτων και εκπαιδεύει ομάδες για την υπεράσπιση αυτής της σημαντικής αξίας.⁹⁶

⁹⁶ Ibid.

3ο. Κεφάλαιο : Η τρομοκρατία ως ζήτημα διεθνούς ασφάλειας

3.1 Η εξέλιξη του φαινομένου της τρομοκρατίας

Εδώ και αρκετά χρόνια, ανάμεσα στα πιο κρίσιμα ζητήματα που απασχολούν τη διεθνή ασφάλεια και ειρήνη είναι το φαινόμενο της τρομοκρατίας. Η παγκοσμιοποίηση και η εξέλιξη της τεχνολογίας έχουν συμβάλλει στην διάδοση της και στην επιρροή πολιτισμών ακόμα και εκτός ευρωπαϊκών συνόρων. Η τρομοκρατία μαζί με το οργανωμένο έγκλημα και τα όπλα μαζικής καταστροφής συνεπάγεται την ανατροπή του διεθνούς συστήματος, την άδικη απώλεια θυμάτων και την ανασφάλεια των κρατών.

Για τον όρο «τρομοκρατία» δεν έχει δοθεί ακόμα ένας σαφής ορισμός. Πρόκειται για πράξεις βίας, οι οποίες στοχεύουν στην ανατροπή του πολιτικού σκηνικού και την άνοδο σε θέσεις εξουσίας. Πραγματοποιούνται από τρομοκρατικές οργανώσεις με ριζοσπαστικές ιδέες που με τις ενέργειες τους επιθυμούν να αποκτήσουν την κατάλληλη προσοχή και να μείνουν για χρόνια στην ιστορία.⁹⁷ Η εξέγερση βίαιων εκδηλώσεων είναι πιθανόν να οφείλεται στην θρησκεία του Ισλάμ, η οποία εκφράζει τις πεποιθήσεις που έχει ένας τρομοκράτης, σε εθνικοαπελευθερωτικά κινήματα που δρουν σε επαρχιακές πόλεις, σε οργανώσεις εκτός Ευρώπης, οι οποίες προσπαθούν να λύσουν κρίσιμα θέματα, στις πολιτικές εξελίξεις που εκπροσωπούν τα συμφέροντα πολιτικών προσώπων και στην καταπολέμηση της ανισότητας.⁹⁸

Ουσιαστικά η πρώτη εμφάνιση της τρομοκρατίας έγινε 2000 χρόνια πριν με εβραϊκά κινήματα που ονομάζονταν Sicari και Zealots. Τον 11^ο αιώνα οι Assassins είχαν ως κίνητρο την θρησκεία του Ισλάμ και σκότωναν όσους δεν είχαν την ίδια πίστη, ενώ από το 17^ο έως τον 19^ο αιώνα οι Thugees ήταν αφοσιωμένοι στον ινδουισμό και στραγγάλιζαν τα θύματα τους.⁹⁹ Ένας από τους μεγαλύτερους

⁹⁷ See above note 1, 504-507.

⁹⁸ Αραμπατζής Γεώργιος, “Ζητήματα συνόρων και ασφάλειας στην Ευρωπαϊκή Ένωση”(Πτυχιακή εργασία).

⁹⁹ Κωνσταντινίδου Μαρίκα, “Διεθνής τρομοκρατία: μέθοδοι και τακτικές αντιμετώπισης στη βάση της πρακτικής των ΗΠΑ και της ΕΕ” (Διπλωματική εργασία, Εθνικό Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών, 2007), 5.

μελετητές της τρομοκρατίας, ο Ντέιβιντ Ράποπορτ, ανέλυσε ένα χρόνο μετά την 11/9 τα τέσσερα κύματα της τρομοκρατίας. Το πρώτο κύμα, γνωστό ως «αναρχισμός» εμφανίστηκε λίγο πριν το τέλος του 19^{ου} αιώνα και ήταν φανερά επηρεασμένο από τη Γαλλική (1789) και την Αμερικανική Επανάσταση (1775). Ξεκίνησε από τη Ρωσία και αργότερα επεκτάθηκε σε Αμερική, Ευρώπη και Ασία.¹⁰⁰ Οι τρομοκρατικές ομάδες δεν είχαν τα κατάλληλα τεχνολογικά μέσα για τη διάδοση της (τότε υπήρχε μόνο ο τηλεγράφος και η εφημερίδα) με αποτέλεσμα να μην πετύχουν τα αποτελέσματα που επιθυμούσαν. Όταν αυτό το κύμα μεταφέρθηκε στην Δύση η περίοδος ονομάστηκε «Ο Χρυσός Αιώνας των Δολοφονιών» και συνολικά διήρκησε σαράντα χρόνια.¹⁰¹

Το δεύτερο κύμα της τρομοκρατίας χρονολογείται από τη λήξη του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου μέχρι το 1960 και ονομάζεται «αντί-αποικιακό». Από κάποιους χαρακτηρίζεται και ως ανταρτοπόλεμος και οι τρομοκράτες στόχευαν την αστυνομία. Αν οι επικεφαλής θαυμάζονται ως μαχητές της ελευθερίας, τότε η κυβέρνηση έχει διαφορετική άποψη και τους αποκαλεί τρομοκράτες.¹⁰²

Ως «νέα επαναστατική αριστερά» αποκαλείται το τρίτο τρομοκρατικό κύμα, το οποίο ξεκίνησε από τον πόλεμο του Βιετνάμ και κράτησε έως τα τέλη της δεκαετίας του '90. Τα τρομοκρατικά χτυπήματα άρχισαν από αριστερές οργανώσεις που αντιδρούσαν στον πόλεμο και τα μέσα που χρησιμοποιούσαν ήταν οι αεροπειρατείες, η κράτηση ομήρων και επίσης, έκαναν επιθέσεις σε πρεσβείες. Στις οργανώσεις συμμετείχαν και άτομα από διαφορετικές χώρες, χαρακτηριστικό που υπήρχε και στο πρώτο κύμα τρομοκρατίας.¹⁰³ Στην Ελλάδα σε αυτές τις οργανώσεις συγκαταλέγονταν η 17 Νοέμβρη και ο Επαναστατικός Λαϊκός Αγώνας. Το τρίτο

¹⁰⁰ Παπακυριαζής Σταύρος, “Τρομοκρατία: μία διαχρονική αόρατη απειλή,” *Power Politics* (2017). Πρόσβαση 10/4/20, <https://powerpolitics.eu/%cf%84%cf%81%ce%bf%ce%bc%ce%bf%ce%ba%cf%81%ce%b1%cf%84%ce%af%ce%b1-%ce%bc%ce%b9%ce%b1-%ce%b4%ce%b9%ce%b1%cf%87%cf%81%ce%bf%ce%bd%ce%b9%ce%ba%ce%ae-%ce%b1%cf%8c%cf%81%ce%b1%cf%84%ce%b7-%ce%b1%cf%80/>

¹⁰¹ Rapoport David, “The four waves of terror: international dimensions and consequences” (2013), accessed 10/4/20, [file:///C:/Users/User/Downloads/TheFourWavesofModernTerrorInternationalContextandConsequences%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/User/Downloads/TheFourWavesofModernTerrorInternationalContextandConsequences%20(1).pdf)

¹⁰² See above note 97.

¹⁰³ Ibid.

κύμα πήρε διεθνείς προεκτάσεις και το τελευταίο ξέσπασμα έγινε όταν το Ισραήλ εισέβαλε στο Λίβανο.¹⁰⁴

Το τέταρτο και τελευταίο κύμα της τρομοκρατίας είναι ο «*θρησκευτικός εξτρεμισμός*». Ξεκινάει το 1979 και θα διαρκέσει για τουλάχιστον 10-20 χρόνια ακόμα. Το κύριο κίνητρο των βομβιστικών επιθέσεων είναι η θρησκεία του Ισλάμ, μέσω της οποίας θα μειωνόταν η επιρροή που ασκούσαν οι ΗΠΑ.¹⁰⁵ Η σημαντικότερη επίθεση έγινε 11 Σεπτεμβρίου 2001, όπου δύο αεροσκάφη χτύπησαν τους Δίδυμους Πύργους, ένα προσέκρουσε στο Πεντάγωνο και ένα σε ανοιχτό χώρο. Από την «11/9», όπως ονομάζεται, και μετά στις ΗΠΑ επικράτησε ένα αίσθημα ανασφάλειας και η ισορροπία του διεθνούς συστήματος δεν θα ήταν η ίδια. Αν και αφηνιδιάστηκαν πολύ από τις επιθέσεις εξαιτίας των μεγάλων αποστάσεων με τις χώρες της Μέσης Ανατολής, οι Αμερικάνοι απάντησαν με αποφασιστικότητα. Ξεκίνησαν τις επιθέσεις πρώτα στο Αφγανιστάν και ύστερα στο Ιράν, μέχρι να αποκαλυφθεί η ανάμειξη του Οσάμα Μπιν Λάντεν και της τρομοκρατικής οργάνωσης Al-Qaeda.¹⁰⁶ Ο Μπιν Λάντεν χρησιμοποιούσε όπλα μαζικής καταστροφής, πίστευε πολύ στα ιερά κείμενα και τελικά σκοτώθηκε το 2011.¹⁰⁷ Μετά την ημέρα που άλλαξε τον κόσμο, οι ΗΠΑ αντιμετώπιζαν διαφορετικά τις καταστάσεις προκειμένου να συνεχίσουν να θεωρούνται υπερδύναμη.

Εξαιτίας της παγκοσμιοποίησης και της ανάπτυξης της τεχνολογίας, η «*Νέα Τρομοκρατία*» θα στόχευε σε άλλα αποτελέσματα, πιο εντυπωσιακά. Οι οργανώσεις προσπαθούν να φοβίσουν τον πληθυσμό και έτσι οι άνθρωποι να μπορούν να επηρεάσουν ευκολότερα τις κυβερνήσεις για βοήθεια, αφού νοιάζονται κυρίως για την ατομική τους ασφάλεια.¹⁰⁸ Στις νέες τρομοκρατικές ομάδες ανήκουν πλέον παιδιά μεταναστών, τα οποία ενημερώνονται από το διαδίκτυο.¹⁰⁹ Ο εντοπισμός τους δεν είναι εύκολη υπόθεση, ειδικά αν πρόκειται για λίγα άτομα διασκορπισμένα, τα οποία δρουν με όπλα μαζικής καταστροφής.¹¹⁰

¹⁰⁴ “Τα τέσσερα κύματα της τρομοκρατίας” (2016). Πρόσβαση 10/4/20,

<https://defensegr.wordpress.com/2016/07/04/ta-tessera-kymata-ths-tromokratias/>

¹⁰⁵ Ibid.

¹⁰⁶ Μπόση Μαίρη, “*Οι όψεις της διεθνούς ασφάλειας*”, (2018), 44-51.

¹⁰⁷ See above note 1, 105-108.

¹⁰⁸ Καραχάλιος Δημήτριος, “Τρομοκρατία και ασφάλεια σε συνάρτηση με την προστασία των δικαιωμάτων του ανθρώπου στην Ευρωπαϊκή Ένωση: η εκπαίδευση ως μέσο πρόληψης του τρομοκρατικού φαινομένου” (Πτυχιακή εργασία, Πανεπιστήμιο Πειραιώς, 2020), 18.

¹⁰⁹ See above note 103, 51-57.

¹¹⁰ See above note 105, 19.

Βέβαια, δεν θα μπορούσαν τρομοκρατικές οργανώσεις να μην έχουν επίδραση στο κεφάλαιο της οικονομίας. Για να μπορούν να δρουν και να πετυχαίνουν τους στόχους τους, χρειάζονται χρηματοδότηση. Ως παγκόσμιο πλέον ζήτημα, η χρηματοδότηση της τρομοκρατίας επηρεάζει πολλές κυβερνήσεις, οι οποίες κρίνουν δύσκολο εγχείρημα την παύση χρηματικών πόρων. Στην επιθυμία για το τέλος της χρηματοδότησης βίαιων οργανώσεων έχει συμμετάσχει και ο Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών και η ΕΕ. Οι τρομοκράτες δεν δυσκολεύονται να βρουν τα μέσα για τις δράσεις τους, ενώ μεταφέρουν χρηματικά ποσά μέσω της μαύρης αγοράς. Η πιο ακριβή τρομοκρατική επίθεση μέχρι σήμερα είναι η «11/9».¹¹¹

Η τρομοκρατία θα μας απασχολήσει παγκοσμίως για πολλά χρόνια ακόμα, καθώς υπάρχουν πιο προσιτοί και εύκολοι μέθοδοι και τεχνικές από παλαιότερα. Ο σκοπός των κρατών είναι να προφυλάσσει τα εξωτερικά σύνορα με τα κατάλληλα μέσα, ώστε να προλαμβάνεται η εξάπλωση του φαινομένου.

3.2 Πλαίσιο της ΕΕ για την καταπολέμηση της τρομοκρατίας

Η ΕΕ ανήκει στους οργανισμούς που ενδιαφέρονται και δρουν με όλα τα δυνατά μέσα για την καταπολέμηση της τρομοκρατίας και του διασυνοριακού εγκλήματος. Τα ζητήματα αυτά έχουν πάρει τεράστιες διαστάσεις στην Ευρώπη, γι' αυτό οι αρμόδιοι οφείλουν να αναπτύξουν μια κοινή πολιτική ασφαλείας και ένα πλαίσιο για την προστασία των συνόρων όσων χωρών ανήκουν στον χώρο Σένγκεν.

Το 2017 η Επιτροπή αποφάσισε τη δημιουργία ενός πλαισίου για την ποινικοποίηση πράξεων όπως η χρηματοδότηση της τρομοκρατίας και η εκπαίδευση νέων τρομοκρατών. Όπως έχει αναφερθεί και στο προηγούμενο κεφάλαιο, πρώτος και βασικότερος στόχος είναι η βελτίωση των διασυνοριακών ελέγχων. Με το Σύστημα Πληροφοριών Σένγκεν (SIS), το Eurosur και το Σύστημα εισόδου/εξόδου ελέγχονται για νομιμότητα και μη κατοχή όπλων μαζικής καταστροφής όσοι επιθυμούν να εισέλθουν εντός συνόρων. Από το 2021 θα λειτουργεί 100% το Ευρωπαϊκό Σύστημα Πληροφοριών και Άδειας ταξιδιού για μετανάστες. Επίσης, ένας ακόμα οργανισμός, βασικός για διασυνοριακά ζητήματα, είναι ο Frontex πιστεύοντας ότι έως το 2027 οι συνοριοφύλακες θα έχουν αυξηθεί κατά 10.000. Τα κράτη

¹¹¹ See above note 103, 97-105.

οφείλουν να ελέγχουν και για χημικές ουσίες κατά την είσοδο προσώπων τρίτων χωρών, ενώ οι αεροπορικές εταιρίες διαθέτουν καταστάσεις με ονόματα επιβατών σε πτήσεις εκτός ΕΕ για να ελέγχουν και να μην αφήσουν να συμβούν βίαια περιστατικά.¹¹²

Με την μεταναστευτική κρίση του 2015, πολλοί κατάφεραν να ενταχθούν σε τρομοκρατικές οργανώσεις για να πολεμήσουν με κίνητρο τη θρησκεία του Ισλάμ. Η ΕΕ αποφάσισε να πάρει μέτρα, τα οποία θα μειώσουν την τρομοκρατία. Είχαν αποτελέσματα λόγω της μειωμένης επιρροής του Ισλαμικού κράτους και πλέον της μεμονωμένης δράσης των μαχητών. Οι τρομοκρατικές οργανώσεις δεν θα είχαν καμία δυναμική χωρίς χρηματοδότηση. Το 2018, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο αποφάσισε να σταματήσει την παροχή χρημάτων σε παράνομους μετανάστες, οι οποίοι χρησιμοποιούν προπληρωμένες κάρτες και είναι πιθανόν να εμπλέκονταν σε κάποια επίθεση. Λόγω των αυξημένων τεχνολογικών μέσων, πολλοί επηρεάζονται από ειδήσεις στο διαδίκτυο και το Κοινοβούλιο τονίζει την άμεση διαγραφή τέτοιου είδους περιστατικών.¹¹³

Με άλλα λόγια, η στρατηγική που ακολουθεί η ΕΕ από το 2005 μαζί με τρίτες χώρες και διεθνείς θεσμούς για την καταπολέμηση του φαινομένου της τρομοκρατίας είναι η πρόληψη, η προστασία, η επιδίωξη και η ανταπόκριση. Η δυνατότητα της αποφυγής ριζοσπαστικών γεγονότων προσφέρει ασφάλεια στα κράτη-μέλη και στρατολογεί τους τρομοκράτες. Σε ισχύ τέθηκε από το Συμβούλιο το 2014 μετά από αναθεωρήσεις. Επιπλέον, προτεραιότητα της ΕΕ είναι η προστασία όλων των πολιτών και των υποδομών μέσω της ασφαλούς μεταφοράς προϊόντων και την εξασφάλιση των εξωτερικών συνόρων, ενώ επιδιώκει συνεχώς την εξάλειψη του φαινομένου και της χρηματοδότησης του. Για την πραγματοποίηση των στόχων πρέπει να υπάρχει και ανταπόκριση από όσους συντονίζουν τη διαχείριση κινδύνου και από την πολιτική προστασία.¹¹⁴ Η τρομοκρατία εξελίσσεται συνεχώς και γι' αυτό ευθύνεται η τεχνολογία.

¹¹² Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, “Καταπολέμηση της τρομοκρατίας: Τα μέτρα που λαμβάνει η ΕΕ”, Πρόσβαση 11/4/20, <https://www.europarl.europa.eu/news/el/headlines/security/20180316STO99922/katapolemisi-tis-tromokratias-ta-metra-pou-lamvanei-i-ee-grafima>

¹¹³ Ibid.

¹¹⁴ Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, “Η αντιτρομοκρατική στρατηγική της Ευρωπαϊκής Ένωσης”, πρόσβαση 11/4/20, <https://www.consilium.europa.eu/el/policies/fight-against-terrorism/eu-strategy/>

3.3 Η επίδραση της τεχνολογίας στην άνοδο της τρομοκρατίας

Το φαινόμενο της τρομοκρατίας έχει απασχολήσει ιδιαίτερα τον κόσμο παγκοσμίως μετά την 11^η Σεπτεμβρίου. Με το πέρασμα των χρόνων, τα νέα τεχνολογικά μέσα διευκολύνουν τρομοκρατικές πράξεις χωρίς να γίνονται αντιληπτές από τα θύματα και τις κυβερνήσεις και έτσι το αίσθημα της ανασφάλειας των κρατών εμφανίζεται ξανά. Τα σύνορα του χώρου Σένγκεν δίνουν τη δυνατότητα της ελεύθερης κυκλοφορίας σε άτομα, τα οποία δρουν εν αγνοία όλων και συνεπώς επεκτείνεται και το οργανωμένο έγκλημα (εμπόριο ναρκωτικών, λαθρεμπόριο όπλων και ανθρώπων, πλαστά έγγραφα). Οι προαναφερθέντες πράξεις καθίστανται απειλή για τη δημοκρατία, το κοινωνικό σύνολο και δημιουργούν διασυννοριακές προκλήσεις και συγκρούσεις.

Η επίτευξη επιτυχημένων εγκληματικών πράξεων δεν οφείλεται μόνο στην απόκτηση κατάλληλων τεχνολογικών μέσων με παράνομους τρόπους, αλλά χρειάζονται και γνώσεις. Οι τρομοκράτες πρέπει να έχουν οργανώσει με ακρίβεια την αποστολή τους, ώστε να μην καταλάβει κανείς το γεγονός που πρόκειται να συμβεί. Η μεθοδολογία τους, όπως την παρουσιάζει η Μαίρη Μπόση, είναι συγκεκριμένη: πρώτα απ' όλα, τοποθετούν τον μηχανισμό με τεχνικές, ώστε να μην μπορεί να ανιχνευτεί και να καταστρέφεται εύκολα. Επίσης, έχει αποδειχθεί ότι οι μεγαλύτερες τρομοκρατικές επιθέσεις συμβαίνουν σε δημόσιο χώρο και ο λόγος που έχει τοποθετηθεί εκεί ο εξοπλισμός είναι για να σκοτωθούν ή να τραυματιστούν όσο περισσότερα άτομα γίνεται. Οι τρομοκράτες κερδίζουν το ενδιαφέρον του κοινού και των πολιτικών και με αυτό τον τρόπο έχουν επιτύχει έναν από τους στόχους τους. Σε μία επίθεση δεν είναι γνωστός από την αρχή ο δράστης, ανεξάρτητα από το αν υπάρχουν υποψίες για πρόσωπα με κίνητρα (κατά κύριο λόγο θρησκευτικά). Οι οργανωτές τοποθετούν τον εκρηκτικό εξοπλισμό σε διάφορα μέρη ενός χώρου με αποτέλεσμα να μην αποδεικνύεται εξ' αρχής ποιος ευθύνεται για την επίθεση. Ακόμα, είναι ικανοί και για δολιοφθορές προκειμένου να προκαλέσουν φόβο στους πολίτες.¹¹⁵

Προκειμένου να πάψουν τέτοιες επιθέσεις, είναι απαραίτητο τα κράτη να συνεργαστούν μεταξύ τους και να πάρουν σωστά μέτρα σχετικά με την εξέλιξη της

¹¹⁵ See above note 104, 467-471.

τεχνολογίας, αλλά και τα κράτη του Ισλάμ να έρθουν σε συμφωνία με τη Δύση για σοβαρά ζητήματα της τρομοκρατίας. Κάθε χώρα είναι υποχρεωμένη να ξέρει τα μηχανήματα που διαθέτει για να μπορεί να γίνει αντιληπτό σε περίπτωση απώλειας. Η πραγματοποίηση ασκήσεων τρομοκρατίας και ασκήσεων για παροχή ασφαλείας, οι βάσεις δεδομένων και η ενημέρωση όλων των χωρών για πυρηνικά μηχανήματα είναι κάποια μέτρα που μπορούν να λάβουν τα κράτη εάν χαθεί εξοπλισμός.¹¹⁶

Οι νέοι τρομοκράτες που είναι κατά κύριο λόγο παιδιά μεταναστών προωθούν τις ιδέες και τις πράξεις τους παγκοσμίως μέσω του διαδικτύου με λογισμικά και υπολογιστές παλαιάς τεχνολογίας που είναι δύσκολο να εντοπιστούν. Παρουσιάζονται εικονικά στο κοινό διασκορπίζοντας φόβο και τρόμο, δημοσιεύουν υλικό κάνοντας προπαγάνδα και με αυτούς τους τρόπους προφυλάσσονται από τους κινδύνους και εξασφαλίζουν την ασφάλεια τους.¹¹⁷

Η τεχνολογία θα συνεχίσει να εξελίσσεται, η παγκοσμιοποίηση θα γιγαντώνεται και το φαινόμενο της τρομοκρατίας θα συνεχίσει να υπάρχει. Το θέμα είναι πως τα αντιμετωπίζουν οι χώρες όλα τα παραπάνω ζητήματα και τι μέτρα λαμβάνουν για την αντιμετώπισή τους.

¹¹⁶ Ibid.

¹¹⁷ See above note 1, 514-520.

4ο. Κεφάλαιο : Διασυνοριακές προκλήσεις και απειλές στην Ελλάδα

4.1 Διαχείριση εξωτερικών απειλών

Η εθνική ασφάλεια μιας χώρας επηρεάζεται από τρία είδη απειλών: τις διακρατικές συγκρούσεις, τα ζητήματα δημόσιας τάξης και τις φυσικές καταστροφές.¹¹⁸ Η Ελλάδα αποτελεί μία πολυπολιτισμική χώρα, διότι δέχεται μεγάλο αριθμό μεταναστών και προσφύγων ανά χρονικά διαστήματα. Συγκεκριμένα, τα τελευταία πέντε χρόνια είχε την υποχρέωση να προστατέψει τα σύνορα της περισσότερο από κάθε άλλη χώρα λόγω των έντονων καταστάσεων στην Ανατολική Μεσόγειο και στη Μέση Ανατολή. Τα χερσαία, θαλάσσια και εναέρια σύνορα της Ελλάδας θεωρούνται και εξωτερικά σύνορα της ΕΕ και γι' αυτό το λόγο οφείλει να εμποδίσει τρομοκρατικές επιθέσεις, οργανωμένο έγκλημα και παράνομους μετανάστες και να προστατέψει την εθνική ασφάλεια.¹¹⁹

Όπως η ΕΕ, έτσι και η χώρα μας διαθέτει υπηρεσίες που διαχειρίζονται διασυνοριακές προκλήσεις και απειλές. Αν και δεν έχει μεγάλη επιτυχία η διαδικασία λόγω εμπειρίας και έλλειψης τεχνολογίας, το βασικό είναι ότι γίνονται προσπάθειες για το καλύτερο αποτέλεσμα. Η επιθυμία ενός Συμβουλίου Ασφαλείας δεν έχει πραγματοποιηθεί ακόμα, αλλά υπάρχει στα άμεσα σχέδια.¹²⁰ Μέχρι τότε, τα ηνία για τη διαχείριση διασυνοριακών προκλήσεων κρατάνε η Ελληνική Αστυνομία, η Εθνική Υπηρεσία Πληροφοριών, το Λιμενικό Σώμα, το Εθνικό Κέντρο Διαχείρισης Καταστάσεων, η Frontex και η Foldout έως το 2021.

4.1.1 Υπηρεσίες που προστατεύουν τα ελληνικά σύνορα

Από τη μία πλευρά, η ΕΛ.ΑΣ. κατέχει τον κυρίαρχο ρόλο για τη διατήρηση της εθνικής ασφάλειας της χώρας. Αν και ακούγονται αρνητικά σχόλια από τους περισσότερους πολίτες, οι αρμόδιοι προοδεύουν και σέβονται τα δικαιώματα των ανθρώπων. Βέβαια, για τη βελτίωση του υπάρχοντος συστήματος, αυτό που πρέπει να

¹¹⁸ See above note 27, 283-299.

¹¹⁹ Ibid, 69.

¹²⁰ Ibid, 289-298.

αλλάξει πρώτο είναι η εκπαίδευση των στελεχών. Σε κάθε υπηρεσία η εκπαίδευση από τη Σχολή Αστυφυλάκων και Εθνικής Ασφάλειας πρέπει να γίνεται ξεχωριστά, ώστε να αντιμετωπίζονται όλα τα περιστατικά με τα κατάλληλα μέσα και να μειώνονται οι απειλές. Επιπλέον, η ΕΛ.ΑΣ. χρειάζεται να βελτιώσει τον μηχανισμό ελέγχου σε περίπτωση παράνομης μετανάστευση και τρομοκρατικών επιθέσεων. Η συνεργασία με τη Europol και την Interpol θα βοηθήσει την ΕΛ.ΑΣ., αφού η Ελλάδα βασίζεται στην ΕΕ σε όλους τους τομείς.¹²¹

Από την άλλη πλευρά, η Εθνική Υπηρεσία Πληροφοριών είναι απαραίτητη στη διαχείριση κρίσιμων καταστάσεων και απειλών. Προσφέρει τη βοήθεια της μέσω της μετάδοσης πληροφοριών, αλλά χρειάζεται και αυτή βελτίωση. Η Εθνική Υπηρεσία πρέπει να απαρτίζεται από επιστήμονες που εξειδικεύονται στη συλλογή και μετάδοση πληροφοριών. Η διοικητική δομή χρειάζεται απλοποίηση και η ηλεκτρονική συλλογή πληροφοριών πρέπει να αναβαθμιστεί. Η καλύτερη λύση θα ήταν ένα Εθνικό Συμβούλιο Πληροφοριών μόνο για όσους εξειδικεύονται σε ζητήματα εθνικής ασφάλειας, όπως είναι η τρομοκρατία και το έγκλημα.¹²²

Επιπλέον, βασικός φορέας διαχείρισης συνόρων είναι το Λιμενικό Σώμα, το οποίο ελέγχει κυρίως τα θαλάσσια σύνορα της χώρας. Αρμόδια για ζητήματα έκτακτων καταστάσεων είναι η Διεύθυνση Ασφάλειας και Προστασίας Θαλασσιών Συνόρων, η οποία μέσω της ανάλυσης και της ανταλλαγής πληροφοριών με τις αστυνομικές αρχές έχει ως στόχο την αντιμετώπιση του οργανωμένου εγκλήματος, της τρομοκρατίας και της παράνομης μετανάστευσης. Χρησιμοποιεί ειδικό εξοπλισμό και διαθέτει κάποια τμήματα για την εποπτεία του έργου. Η σωστή διαχείριση και αστυνόμευση των συνόρων απαιτεί συνεργασία με άλλες αρμόδιες αρχές της Ελλάδας, της ΕΕ, των τρίτων χωρών και των διεθνών οργανισμών.¹²³

Εκτός από τις παραπάνω βασικές υπηρεσίες, υπάρχουν κι άλλοι τρόποι διαχείρισης κρίσιμων καταστάσεων. Αρχικά, σε περιπτώσεις όπως είναι η τρομοκρατία και η παράνομη μετανάστευση συμβάλλει το Εθνικό Κέντρο Διαχείρισης Έκτακτων Καταστάσεων. Η αρμοδιότητα του Εθνικού Κέντρου είναι να συγκεντρώνει από τους κρατικούς φορείς σημαντικές πληροφορίες, να τις αναλύει και ύστερα να ενημερώνει την Κυβέρνηση σχετικά με το πλάνο της διαχείρισης. Εάν

¹²¹ Ibid.

¹²² Ibid.

¹²³ Αρχηγείο Λιμενικού Σώματος- Ελληνικής Ακτοφυλακής, πρόσβαση 25/4/20, <http://hcg.gr/node/151>

ο Πρωθυπουργός και οι Υπουργοί συμφωνήσουν με τις αποφάσεις του Εθνικού Κέντρου, τότε εκπαιδεύουν κατάλληλο προσωπικό και μετά ξεκινάει η υλοποίηση του σχεδίου. Επιπλέον, στην Ελλάδα υπάρχει μία υπηρεσία, η οποία ονομάζεται «Επιτελών Ασφαλείας». Εκεί εργάζονται αποκλειστικά άτομα που ειδικεύονται σε ζητήματα εθνικής ασφάλειας και έχουν άριστη γνώση της εξελιγμένης τεχνολογίας.¹²⁴

Ακόμα, είναι σημαντικό να αναφερθεί η συμβολή της Frontex επειδή η Ελλάδα δεν αντιμετωπίζει μόνο εθνικά ζητήματα. Παρουσιάζεται με την επιχείρηση «Ποσειδών», η οποία συντονίζει την ασφάλεια στα χερσαία ελληνοτουρκικά σύνορα και στα νησιά του Αιγαίου και βοηθάει στη διάσωση ανθρώπων από τη θάλασσα. Σήμερα, η συγκεκριμένη επιχείρηση είναι ενεργή σε συγκεκριμένες περιοχές.¹²⁵ Πολύ σημαντική είναι και η συμβολή ανθρώπων με την υπηρεσία “Lessons learned”, οι οποίοι εξειδικεύονται στον εντοπισμό λανθασμένων πληροφοριών.¹²⁶

Από την 1/9/18 έχει ξεκινήσει μία επιχείρηση, η οποία ονομάζεται Foldout. Σε αυτή συμμετέχει η Ελλάδα μαζί με άλλες χώρες και πρέπει να εκπληρώσει το έργο της έως 28/2/22. Ο στόχος της Foldout είναι να εντοπίζει ταχεία τις παράνομες κινήσεις στα σύνορα και να ελέγχει τις διαδρομές μέχρι να φτάσουν στον προορισμό τους μέσω μιας ειδικής πλατφόρμας. Μέχρι την τελική ημερομηνία πρέπει να έχει δημιουργήσει ένα σύστημα εντοπισμού παράνομων ατόμων και οχημάτων, τα οποία ίσως και να βρίσκονται κρυμμένα σε δέντρα στα χερσαία σύνορα.¹²⁷

4.1.2 Το ζήτημα της μετανάστευσης

Μετά το τέλος του Ψ.Π. και την κατάρρευση του διπολικού συστήματος, πολυπληθείς μεταναστευτικές ροές ξεκίνησαν να διασχίζουν τα σύνορα ψάχνοντας καλύτερες συνθήκες ζωής. Κάποιοι θεωρούνταν οικονομικοί μετανάστες, ενώ άλλοι ήθελαν να ξεφύγουν από εντάσεις και αυταρχικά καθεστώτα. Κυρίως τον 21^ο αιώνα, ο όρος «μετανάστευση» επηρέασε τη διεθνή ασφάλεια σε μεγάλο βαθμό και

¹²⁴ Ibid, 94-95.

¹²⁵ See above note 85.

¹²⁶ See above note 27, 94-95.

¹²⁷ European Commission, *Border and external security*, accessed 25/4/20, <file:///C:/Users/User/Desktop/%CE%A0%CE%A4%CE%A5%CE%A7%CE%99%CE%91%CE%9A%CE%97/Border%20and%20external%20security.pdf>

συγκεκριμένα, η Ελλάδα είναι μία χώρα που επηρεάστηκε όσο καμία άλλη από αυτό το φαινόμενο από το 2015 και μετά περισσότερο.¹²⁸

Τα σύνορα της Ελλάδας προσφέρουν εύκολη πρόσβαση σε πολίτες τρίτων χωρών (Συρία, Αφγανιστάν, Ιράκ, Σομαλία, κ.α.) μέσω της Τουρκίας, πράγμα που σημαίνει ότι σαν χώρα οφείλει να προστατεύει την εθνική της ασφάλεια καθημερινά και με εξελιγμένα τεχνολογικά μέσα, όντας μέλος της Συνθήκης Σένγκεν.¹²⁹ Βέβαια, οι μετανάστες που βρίσκουν καταφύγιο στη χώρα μας δεν έχουν πάντα αρνητικό πρόσημο. Έχουν βοηθήσει αρκετά στο δημογραφικό πρόβλημα και την οικονομία, τα παιδιά των μεταναστών που έχουν γεννηθεί και μεγαλώσει στην Ελλάδα πρέπει να αντιμετωπίζονται ισάξια και να απολαμβάνουν όλα τα δικαιώματα και τις ελευθερίες τους και επίσης, μετανάστες που ανήκουν σε επιστημονικές ομάδες συμβάλλουν στην τεχνολογική ανάπτυξη και στη συμφιλίωση μεταξύ των κρατών. Εάν μία χώρα δεν μπορεί να υποστηρίξει μεγάλο αριθμό μεταναστών, τότε δημιουργούνται προβλήματα στον τομέα της υγείας και της δημόσιας τάξης.¹³⁰ Όσοι ασχολούνται με διασυνοριακά ζητήματα, συγγέουν κάποιες φορές τη μετανάστευση με την τρομοκρατία. Από την 11/9 και έπειτα, οι έλεγχοι στους μετανάστες αυξήθηκαν, καθώς η μετανάστευση μπορεί να αποτελούσε απειλή. Βέβαια, τα δύο αυτά φαινόμενα ίσως δεν έχουν καμία σχέση μεταξύ τους και οι τρομοκράτες προστατεύονται μέσω της μετανάστευσης.¹³¹

Η Ελλάδα, πριν το 2015 που ξέσπασε το μεγάλο κύμα μεταναστών, είχε ήδη κάνει κάποιες σημαντικές κινήσεις για να προλάβει την έντονη παράτυπη μετανάστευση. Με την επιχείρηση «Ασπίδα» έχτισε το τείχος στον Έβρο, ενίσχυσε την αστυνομική παρουσία στα σύνορα και έλεγχε τις εισόδους και τις εξόδους των μεταναστών. Αργότερα, η επιχείρηση «Ξένιος Δίας» που μετονομάστηκε σε «Θησέας» ενίσχυσε ακόμα περισσότερο τους εσωτερικούς ελέγχους. Εάν κάποιος δεν είχε χαρτιά πήγαινε απευθείας σε ειδικά κέντρα κράτησης, ενώ άλλοι διέμεναν σε ειδικούς χώρους παραμονής. Οι μετανάστες δεν αποτέλεσαν όλοι πρόβλημα για τη χώρα μας. Βοήθησαν στην οικονομία και είχαν τη δυνατότητα να προσληφθούν από την ΕΛ.ΑΣ. ή από την ΕΥΠ.¹³²

¹²⁸ See above note 106, 389-399.

¹²⁹ See above note 27, 283-299.

¹³⁰ Ibid, 97-101.

¹³¹ Ibid, 398-403.

¹³² Ibid, 247-256.

Η χώρα μας έχει ενισχυμένη κρατική ασφάλεια στα χερσαία, εναέρια και θαλάσσια σύνορα της για να προστατεύει τους πολίτες της από ανεπιθύμητες και μη διαχειρίσιμες εισόδους. Το Eurosur της ΕΕ έχει θέσει σε κάθε κράτος-μέλος τη δημιουργία ενός Εθνικού Κέντρου Συντονισμού, το οποίο θα επικοινωνεί με κάθε αρχή, αλλά και με τη Frontex για τα εξωτερικά σύνορα. Στην Ελλάδα ονομάστηκε Εθνικό Συντονιστικό Κέντρο Ελέγχου Συνόρων, Μετανάστευσης και Ασύλου και συντονίζει όλους τους φορείς που ασχολούνται με τη μετανάστευση και το άσυλο. Υπάγεται στο Υπουργείο Προστασίας του Πολίτη και ο Γενικός Συντονιστής είναι ο Προϊστάμενος του Κλάδου Αλλοδαπών και Προστασίας Συνόρων του Αρχηγείου της ΕΛ.ΑΣ.¹³³ Όσο περνάει ο καιρός, χρειάζεται ενίσχυση, ώστε να αντιμετωπίζονται πιο εύκολα οι αιτήσεις.¹³⁴

Σήμερα, το μεταναστευτικό φαινόμενο παραμένει το ίδιο σοβαρό σε σχέση με το παρελθόν και για να αντιμετωπιστεί χρειάζεται αλληλεγγύη και από την Ελλάδα και από την Ευρώπη.¹³⁵ Η Τουρκία έχει προκαλέσει εντάσεις στα χερσαία σύνορα του Έβρου, αλλά και των νησιών. Μέχρι να φτιαχτεί ένα Συμβούλιο Εθνικής Ασφάλειας, σημαντικό ρόλο παίζει το Κυβερνητικό Συμβούλιο Εθνικής Ασφάλειας, το οποίο αποφάσισε πέντε μέτρα σχετικά με το μεταναστευτικό. Αρχικά, αναβάθμισε τα μέτρα φύλαξης των σωμάτων ασφαλείας και ένοπλων δυνάμεων. Κήρυξε την αναστολή των αιτούντων άσυλο που μπαίνουν παράνομα στη χώρα μέσω της Τουρκίας.¹³⁶ Το «αντίπαλο» κράτος προκαλεί συνεχώς με διπλωματικό επεισόδιο, αν και γνωρίζει ότι απαγορεύεται η διέλευση από πύλες που δεν είναι νόμιμες. Την απόφαση αυτή του ΚΥΣΕΑ στηρίζει και η ΕΕ, διότι τα σύνορα της Ελλάδας θεωρούνται εξωτερικά της σύνορα.¹³⁷ Επιπλέον, όσοι είχαν συλληφθεί επειδή είχαν περάσει παράνομα τα

¹³³ Υπουργείο Προστασίας του Πολίτη, “Εθνικό Συντονιστικό Κέντρο Ελέγχου Συνόρων, Μετανάστευσης και Ασύλου”, πρόσβαση 28/4/20, http://www.mopocp.gov.gr/index.php?option=ozo_content&perform=view&id=6413&Itemid=664&lang=&fbclid=IwAR3R6YUhfXjhvPFLrOmKkNZokBIA_CcpAPs0GYJPgAi5Pu_gGQRULNgCuzzhc

¹³⁴ See above note 27, 247-256.

¹³⁵ “Προσφυγικό: Αποτελεσματική διαχείριση συνόρων και ανάληψη ευθυνών από ΕΕ και Τουρκία”, πρόσβαση 28/4/20, <https://www.in.gr/2019/08/09/politics/kyvernisi/prosfygiko-apotelesmatiki-diaxeirisi-synoron-kai-analipsi-eythynon-apo-ee-kai-tourkia/>

¹³⁶ “ΚΥΣΕΑ: Τα πέντε μέτρα για να ενισχυθούν οι δυνάμεις στα ελληνοτουρκικά σύνορα”, πρόσβαση 28/4/20, https://www.ethnos.gr/politiki/91520_kyse-a-ta-pente-metra-gia-na-enishythoyn-oi-dynameis-sta-ellinotourkika-synora

¹³⁷ “Τι σημαίνουν οι αποφάσεις του ΚΥΣΕΑ -«Η χώρα έχει υποχρέωση να προστατεύει τα σύνορά της”», πρόσβαση 28/4/20, <https://www.iefimerida.gr/politiki/ti-simainoyn-ta-metra-poy-apofasise-kysea>

σύνορα δεν θα καταγράφονταν και θα επέστρεφαν.¹³⁸ Ήταν υποχρεωμένοι να τηρήσουν το μέτρο, αλλιώς θα συλλαμβάνονταν και δεν θα επέστρεφαν ποτέ.¹³⁹ Η παρουσία της Frontex στην Ελλάδα της έδινε το δικαίωμα να εκφέρει άποψη επί του θέματος. Θεώρησε ότι πρέπει να αναπτυχθεί ένα πρόγραμμα που ονομάζεται “Rapid Border Intervention Team” (RABIT) για αποτελεσματικότερη και ταχεία φύλαξη των συνόρων μαζί με συνοριοφύλακες άλλων χωρών.¹⁴⁰

Η πρόληψη και η επιτυχία δεν είναι εύκολο εγχείρημα. Πόσο μάλλον ενός ζητήματος που απασχολεί πολλά χρόνια την Ελλάδα και την Ευρώπη. Απαιτείται ενημέρωση και των αρμόδιων υπουργών της ΕΕ και της Ελλάδας, αλληλεγγύη, συνεργασία και αλληλοβοήθεια.

4.1.3 Τρομοκρατία και οργανωμένο έγκλημα

Το φαινόμενο της μετανάστευσης οδηγεί κάποιες φορές στην τρομοκρατία και το οργανωμένο έγκλημα. Πολλοί είναι εκείνοι που εκμεταλλεύονται καταστάσεις προκειμένου να προκαλέσουν τρομοκρατικά χτυπήματα και εγκλήματα.

Η ανάπτυξη του οργανωμένου εγκλήματος προέκυψε από την παγκοσμιοποίηση, από την ενιαία αγορά και από την εύκολη διέλευση των διεθνών συνόρων. Με τις συνεχείς μετακινήσεις δημιουργείται μία αγορά, η οποία προωθεί παράνομα αγαθά και καταλήγει στο οργανωμένο έγκλημα. Δεν υπάρχουν ακόμα ειδικά και κατάλληλα τεχνολογικά μέσα αποκλειστικά για αυτό, αλλά με διεθνείς συμφωνίες και την ύπαρξη της ΕΛ.ΑΣ. και του Λιμενικού Σώματος λύνονται σοβαρές καταστάσεις.¹⁴¹

Η Ελλάδα δεν αποτελεί μία χώρα που προστατεύεται πλήρως από κρίσιμα περιστατικά. Η τρομοκρατία, αν και δεν έχει πιθανότητες να προκύψει, δεν θεωρείται απίθανο φαινόμενο, όταν λάβει κάποιος υπόψη του πόσοι μετανάστες ριζοσπαστικοποιούνται και δεν προστατεύονται (προφανώς δεν το δικαιούνται) από τη χώρα φιλοξενίας. Η ΕΛ.ΑΣ. προσφέρει τη βοήθεια της και επιτηρεί τέτοιου είδους καταστάσεις, ενώ θα ήταν σημαντικό κάποιος να εκπαιδευτούν από την αρχή

¹³⁸ See above note 135.

¹³⁹ See above note 136.

¹⁴⁰ See above note 135.

¹⁴¹ See above note 27, 283-299.

αποκλειστικά για αυτά τα φαινόμενα. Η κατασκευή χώρων θρησκευτικής λατρείας για τους μετανάστες ίσως βοηθήσει στη μείωση ενός πιθανού τρομοκρατικού χτυπήματος.¹⁴²

. Το οργανωμένο έγκλημα έχει πολλές πιθανότητες να υπάρξει, οι συνέπειες του στην εθνική ασφάλεια είναι μεσαίες και η διαχείριση του χρήζει βελτίωσης. Η παράνομη μετανάστευση έχει και αυτή πολλές πιθανότητες ύπαρξης, μεσαίες προς υψηλές συνέπειες για την ανθρώπινη ασφάλεια και η διαχείριση της δεν επαρκεί. Τέλος, η τρομοκρατία ξεσπάει εύκολα, οι συνέπειες θεωρούνται χαμηλές και πρέπει οπωσδήποτε να αλλάξει η διαχείριση της.¹⁴³

4.2 Η παράμετρος των ανθρωπίνων δικαιωμάτων σε ζητήματα ασφαλείας

Σε ολόκληρο το παγκόσμιο περιβάλλον, ο σεβασμός των ανθρωπίνων δικαιωμάτων πρέπει να θεωρείται η βασικότερη προϋπόθεση, ώστε να επικρατεί ασφάλεια και ειρήνη στα κράτη. Αυτό, βέβαια, δε σημαίνει ότι οι πολίτες όλων των χωρών απολαμβάνουν τις ελευθερίες και τα δικαιώματά τους. Οι επικρατούσες συνθήκες καθορίζουν τη στέρηση τους ή μη, αλλά και σε ποιο βαθμό τα βιώνουν. Η Ελλάδα ανήκει στις χώρες που φροντίζουν και προσπαθούν για την καθολικότητα των δικαιωμάτων, ακόμα κι αν βρίσκεται σε δυσμενείς συνθήκες.

Τα δικαιώματα του ανθρώπου χωρίζονται σε δύο κατηγορίες: σε αστικά και πολιτικά δικαιώματα και σε οικονομικά, κοινωνικά και πολιτιστικά. Στην πρώτη κατηγορία όλοι οι πολίτες προστατεύονται από το νόμο και υπάρχει ισότητα στις ελευθερίες, ενώ στη δεύτερη συμμετέχουν στην κοινωνική ζωή και απολαμβάνουν τις πιο βασικές τους ανάγκες, όπως η τροφή, η στέγαση, η μόρφωση και η κοινωνική περίθαλψη, οι οποίες αργότερα ενισχύονται.¹⁴⁴ Οι τριτοκοσμικές χώρες που βρίσκονται σε κρίσιμες συνθήκες χρειάζονται περισσότερο χρονικό διάστημα μέχρι να καταλάβουν τι σημαίνει η στέρηση τους. Η πρώτη προσπάθεια διεθνοποίησης των δικαιωμάτων του ανθρώπου έγινε το 1948 από τον ΟΗΕ, ενώ αργότερα ακολούθησαν

¹⁴² Ibid.

¹⁴³ Ibid, 90.

¹⁴⁴ See above note 1, 682-684.

και άλλες συνθήκες. Το 2000 δημιουργείται ο Χάρτης Θεμελιωδών Δικαιωμάτων, ο οποίος καθόριζε τη σχέση μεταξύ ασφάλειας και δικαιωμάτων.¹⁴⁵

Η ασφάλεια συνδέεται με τα δικαιώματα του ανθρώπου και αναπτύσσουν μία ιδιαίτερη σχέση. Θέματα ασφαλείας όπως είναι η τρομοκρατία και η παράτυπη μετανάστευση στερούνται βασικών δικαιωμάτων. Υπάρχουν πολλές απόψεις σχετικά με τους δύο όρους. Από τη μία πλευρά, η ασφάλεια συνδέεται με τα ανθρώπινα δικαιώματα, διότι αλληλεξαρτώνται. Από την άλλη, κάποιιοι αρνιούνται την ασφάλεια γιατί τα κατοχυρωμένα δικαιώματα στοχεύουν σε αυτή. Τέλος, οι δύο έννοιες πρέπει να βοηθούν η μία την άλλη, η ασφάλεια να τονίζει τα δικαιώματα που δεν έχουν κατοχυρωθεί ακόμα και τα ανθρώπινα δικαιώματα να προωθούν την ασφάλεια.¹⁴⁶

Η ύπαρξη των ανθρώπινων δικαιωμάτων είναι πιο σημαντική σε περιπτώσεις κρίσιμες όπως είναι η τρομοκρατία και η παράνομη μετανάστευση. Η πιθανή ύπαρξη πολέμων και συγκρούσεων στερεί τα δικαιώματα και τις ελευθερίες των ανθρώπων και δυστυχώς εάν χαθούν, είναι πολύ δύσκολος ο επαναπροσδιορισμός τους. Στην εξάλειψη του τρομοκρατικού φαινομένου είναι απαραίτητη η προστασία των δικαιωμάτων και σύμφωνα με τους Goold και Lazarus «η προστασία τους πρέπει να επιτευχθεί εντός των ορίων του διεθνούς νομικού συστήματος και της αρχής της αναλογικότητας.»¹⁴⁷ Συμμετοχή σε αυτή την πράξη έχει και η Επιτροπή Κυρώσεων του Συμβουλίου Ασφαλείας, η οποία στερεί το δικαίωμα της ιδιοκτησίας και την ελεύθερης κυκλοφορίας σε όσους τείνουν να πράξουν κάποια επίθεση.¹⁴⁸

Το πρόβλημα της παράτυπης μετανάστευσης έχει δημιουργήσει ανασφάλεια στα κράτη ως προς τα ζητήματα συνόρων και τα ανθρώπινα δικαιώματα έχουν παραμεριστεί. Προτεραιότητα όλων είναι η προστασία των συνόρων και ύστερα των δικαιωμάτων. Κάθε κράτος ενδιαφέρεται περισσότερο για τον τρόπο που θα

¹⁴⁵ See above note 108, 27-29.

¹⁴⁶ Ibid.

¹⁴⁷ Benjamin J. Goold and Liora Lazarus, “Security and Human Rights: The Search for a Language of Reconciliation”, no.27 (2007), accessed 3/5/20, [file:///C:/Users/User/Desktop/%CE%A0%CE%A4%CE%A5%CE%A7%CE%99%CE%91%CE%9A%CE%97/SSRN-id1022372%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/User/Desktop/%CE%A0%CE%A4%CE%A5%CE%A7%CE%99%CE%91%CE%9A%CE%97/SSRN-id1022372%20(1).pdf)

¹⁴⁸ Χριστοπούλου Αντωνία, «Συμβούλιο Ασφαλείας Και Ανθρώπινα Δικαιώματα: Σύγκρουση Ή Αλληλεπίδραση;», (2017), πρόσβαση 3/5/20, <https://powerpolitics.eu/%CF%83%CF%85%CE%BC%CE%B2%CE%BF%CF%8D%CE%BB%CE%B9%CE%BF-%CE%B1%CF%83%CF%86%CE%B1%CE%BB%CE%B5%CE%AF%CE%B1%CF%82-%CE%BA%CE%B1%CE%B9-%CE%B1%CE%BD%CE%B8%CF%81%CF%8E%CF%80%CE%B9%CE%BD%CE%B1-%CE%B4%CE%B9/>

προστατέψει τους πολίτες παρά για τα δικαιώματα που θα στερηθούν όσοι θα εισέλθουν σε αυτό.¹⁴⁹ Κάποιες φορές η παράνομη μετανάστευση συνδέεται με το έγκλημα και την τρομοκρατία και σε αυτές τις περιπτώσεις ο όρος «ανθρώπινα δικαιώματα» δεν υφίσταται. Η Ελλάδα ακόμα και την περίοδο της κρίσης που βιώνει τόσα χρόνια συμβάλλει στην ασφάλεια και προστασία δικαιωμάτων ευάλωτων ομάδων, όπως είναι οι μετανάστες. Προσπαθεί να προσφέρει θέσεις εργασίας, τροφή και στέγαση σε όσους το έχουν ανάγκη. Όσο αφορά παιδιά προσφύγων, τους δίνει δικαίωμα στην εκπαίδευση, ενώ όσα δεν συνοδεύονται από γονείς καταλήγουν σε ειδικά προσαρμοσμένους χώρους εγκατάστασης.¹⁵⁰

Όπως μας περιγράφει ο Σκούρτης Γιώργος, *«τα ανθρώπινα δικαιώματα θυσιάζονται στο βωμό της ασφάλειας, της κυριαρχίας, της δύναμης, της ισχύς και της θέσης των κρατών στο διεθνές σύστημα.»*¹⁵¹ Το κάθε κράτος έχει την υποχρέωση να προλαμβάνει καταστάσεις και να προστατεύει τα δικαιώματα των ανθρώπων.

¹⁴⁹ Σκούρτης Γιώργος, «Ανθρώπινα Δικαιώματα Και Ασφαλειοποίηση: Η Περίπτωση Του Μεταναστευτικού Ζητήματος», (2018), πρόσβαση 3/5/20, <https://powerpolitics.eu/%CE%B1%CE%BD%CE%B8%CF%81%CF%8E%CF%80%CE%B9%CE%BD%CE%B1-%CE%B4%CE%B9%CE%BA%CE%B1%CE%B9%CF%8E%CE%BC%CE%B1%CF%84%CE%B1-%CE%BA%CE%B1%CE%B9-%CE%B1%CF%83%CF%86%CE%B1%CE%BB%CE%B5%CE%B9%CE%BF%CF%80%CE%BF/>

¹⁵⁰ Υπουργείο Εξωτερικών, «Ανθρώπινα Δικαιώματα», πρόσβαση 4/5/20, <https://www.mfa.gr/exoteriki-politiki/pagkosmia-zitimata/anthropina-dikaiomata.html>

¹⁵¹ See above note 148.

Συμπεράσματα

Έχοντας αναλύσει λεπτομερώς το θέμα της εργασίας, καταλήγουμε στο συμπέρασμα ότι για να επιτευχθεί το καλύτερο αποτέλεσμα στη διαχείριση έκτακτων καταστάσεων είναι απαραίτητη η ενίσχυση των προσπαθειών από τις κρατικές αρχές και η λήψη περαιτέρω μέτρων. Είναι κοινώς αποδεκτό ότι, προβλήματα, όπως είναι η παράνομη μετανάστευση, το έγκλημα και η τρομοκρατία, θα συνεχίσουν να υπάρχουν. Προκειμένου να αντιμετωπιστούν οι προκλήσεις διεθνούς και εθνικής ασφάλειας, αποτελεί ικανή και αναγκαία συνθήκη η ανάπτυξη αποτελεσματικών τεχνολογικών μέσων τόσο από την Ε.Ε. όσο και από την Ελλάδα.

Όσο αναφορά τη διαχείριση και την αντιμετώπιση των εξωτερικών συνόρων σε επίπεδο ΕΕ, σημαντικοί φορείς και υπηρεσίες συμβάλλουν σε αυτή την ενέργεια, αλλά δεν είναι από μόνες τους ικανές να αντιμετωπίσουν το πρόβλημα (π.χ. Frontex) με αποτέλεσμα να είναι αναγκαία η λήψη μέτρων και σε εθνικό επίπεδο από τα κράτη μέλη της ΕΕ. Στην Ελλάδα, η διαχείριση των έκτακτων καταστάσεων επιτυγχάνεται μέσω της ΕΛ.ΑΣ και του Λιμενικού Σώματος με τη συνδρομή των ένοπλων δυνάμεων αλλά είναι κοινή διαπίστωση η αναγκαιότητα δημιουργίας ενός μηχανισμού ο οποίος θα είναι επιφορτισμένος με την ανάλυση και τον σχεδιασμό των παραπάνω καταστάσεων έτσι ώστε να προλαμβάνονται καταστάσεις ή να αντιμετωπίζονται εν τη γενέσει τους.

Για την ορθή και αναλογική αντιμετώπιση του προβλήματος απαραίτητη προϋπόθεση είναι η συνεννόηση όλων των αρχών που αντιμετωπίζουν αυτή τη στιγμή το πρόβλημα, ώστε να μειωθούν μεταναστευτικές ροές και να αποτραπούν πιθανές τρομοκρατικές επιθέσεις. Η επιτυχία γεννά πολλαπλά οφέλη τόσο για τους πολίτες της χώρας, αφού θα εμπεδωθεί το αίσθημα ασφάλειας και θα προκύψει οικονομική πρόοδος αλλά θα δοθεί και το μήνυμα στην γείτονα χώρα ότι δεν μπορεί πλέον να εργαλειοποιεί τους μετανάστες σαν μέσο εκβιασμού ενάντια στην Ελλάδα και την Ε.Ε., αλλά ούτε και να διοχετεύει άτομα που έχουν ένα θρησκευτικό φονταμενταλισμό και τα οποία εν δυνάμει θα μπορούσαν να προβούν σε τρομοκρατικές επιθέσεις τόσο στην Ελλάδα όσο και σε κάποια άλλη χώρα της ΕΕ.

Βιβλιογραφικές Αναφορές

Ξένη Βιβλιογραφία

Benjamin J. Goold και Liora Lazarus. "Security and Human rights." (2007). Accessed 3/5/20,

[file:///C:/Users/User/Desktop/%CE%A0%CE%A4%CE%A5%CE%A7%CE%99%CE%91%CE%9A%CE%97/SSRN-id1022372%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/User/Desktop/%CE%A0%CE%A4%CE%A5%CE%A7%CE%99%CE%91%CE%9A%CE%97/SSRN-id1022372%20(1).pdf)

European Commission. *Border and external security*. 2018. Accessed 25/4/20,

<file:///C:/Users/User/Desktop/%CE%A0%CE%A4%CE%A5%CE%A7%CE%99%CE%91%CE%9A%CE%97/Border%20and%20external%20security.pdf>

European Commission. *Eurosur*. Accessed 1/4/20, [https://ec.europa.eu/home-](https://ec.europa.eu/home-affairs/what-we-do/policies/borders-and-visas/border-crossing/eurosur_en?fbclid=IwAR1BQDyWOWz-YaXt4x5-Y67i9G-uzxyQf3ceh3Et9q7o8hcI_gy7seGbiQA)

[affairs/what-we-do/policies/borders-and-visas/border-crossing/eurosur_en?fbclid=IwAR1BQDyWOWz-YaXt4x5-Y67i9G-uzxyQf3ceh3Et9q7o8hcI_gy7seGbiQA](https://ec.europa.eu/home-affairs/what-we-do/policies/borders-and-visas/border-crossing/eurosur_en?fbclid=IwAR1BQDyWOWz-YaXt4x5-Y67i9G-uzxyQf3ceh3Et9q7o8hcI_gy7seGbiQA)

European Commission. *Schengen Area*. Accessed 30/3/20, [https://ec.europa.eu/home-](https://ec.europa.eu/home-affairs/what-we-do/policies/borders-and-visas/schengen_en)

[affairs/what-we-do/policies/borders-and-visas/schengen_en](https://ec.europa.eu/home-affairs/what-we-do/policies/borders-and-visas/schengen_en)

European Union Agency. *Frontex*. Accessed 5/4/20, <https://frontex.europa.eu/>

John Baylis, Steve Smith, and Patricia Owens. *Η παγκοσμιοποίηση της διεθνούς πολιτικής*. Θεσσαλονίκη : Επίκεντρο, 2013.

Joseph S. Nye, Jr. "Soft Power: The Means to Success in World Politics." *Foreign Affairs* (2004). Accessed 10/3/20,

<https://www.foreignaffairs.com/reviews/capsule-review/2004-05-01/soft-power-means-success-world-politics>

Nugent, Neil. *Πολιτική και διακυβέρνηση στην Ευρωπαϊκή Ένωση: Ιστορία, θεσμοί, πολιτικές*. Αθήνα: Σαββάλας, 2012.

OSCE. Accessed 5/4/20, <https://www.osce.org/>

Rapoport, David. "The four waves of modern terror: international dimensions and consequences." 2013. Accessed 10/4/20, [file:///C:/Users/User/Downloads/TheFourWavesofModernTerrorInternationalContextandConsequences%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/User/Downloads/TheFourWavesofModernTerrorInternationalContextandConsequences%20(1).pdf)

Shiping Tang, "The Security Dilemma: A Conceptual Analysis." *Security Studies* (2009). <https://doi.org/10.1080/09636410903133050>

The encyclopedia of political science. "Balance of power." Accessed 10/3/20, http://modip.duth.gr/docs/Final_Instructions_2017.pdf?fbclid=IwAR1htaDiIKSx8v_wdZrCsSBjDcAYR10o7GST8QPVbn7DnINVISGNfF-3r7Q

Ελληνική Βιβλιογραφία

Ισορροπία ισχύος, σαρτηγική και ασφάλεια. Πρόσβαση 10/3/20, file:///C:/Users/User/Desktop/%CE%A0%CE%A4%CE%A5%CE%A7%CE%99%CE%91%CE%9A%CE%97/01_chapter_4.pdf

ΚΥΣΕΑ: Τα πέντε μέτρα για να ενισχυθούν οι δυνάμεις στα ελληνοτουρκικά σύνορα. 2020. Πρόσβαση 28/4/20,

https://www.ethnos.gr/politiki/91520_kysea-ta-pente-metra-gia-na-enishythoyn-oi-dynameis-sta-ellinotourkika-synora

Προσφυγικό: Αποτελεσματική διαχείριση συνόρων και ανάληψη ευθυνών από ΕΕ και Τουρκία. 2019. Πρόσβαση 28/4/20,

<https://www.in.gr/2019/08/09/politics/kyvernisi/prosfygiko-apotelesmatiki-diaxeirisi-synoron-kai-analipsi-eythnon-apo-ee-kai-tourkia/>

Τα τέσσερα κόμματα της τρομοκρατίας. 2016. Πρόσβαση 10/4/20,

<https://defensegr.wordpress.com/2016/07/04/ta-tessera-kymata-ths-tromokratias/>

Τι σημαίνουν οι αποφάσεις του ΚΥΣΕΑ -«Η χώρα έχει υποχρέωση να προστατεύει τα σύνορά της». 2020. Πρόσβαση 28/4/20,

<https://www.iefimerida.gr/politiki/ti-simainoyn-ta-metra-poy-apofasise-kysea>

Αραμπατζής, Γεώργιος. «Ζητήματα συνόρων και ασφάλειας στην Ευρωπαϊκή Ένωση.» Διαθέσιμο,

file:///C:/Users/User/Desktop/%CE%A0%CE%A4%CE%A5%CE%A7%CE%99%CE%91%CE%9A%CE%97/%CE%96%CE%97%CE%A4%CE%97%CE%9C%CE%91%CE%A4%CE%91%20%CE%A3%CE%A5%CE%9D%CE%9F%CE%A1%CE%A9%CE%9D%20%CE%9A%CE%91%CE%99%20%CE%91%CE%A3%CE%A6%CE%91%CE%9B%CE%95%CE%99%CE%91%CE%A3%20%CE%A3%CE%A4%CE%97%CE%9D%20%CE%95%CE%A5%CE%A1%CE%A9%CE%A0%CE%91%CE%AA%CE%9A%CE%97%20%CE%95%CE%9D%CE%A9%CE%A3%CE%97_0.pdf

Αρχηγείο Λιμενικού Σώματος- Ελληνικής Ακτοφυλακής, πρόσβαση 25/4/20,

<http://hcg.gr/node/151>

Βαρβαρούσης, Πάρις. *Διεθνείς Σχέσεις και Εξωτερική Πολιτική στον 21ο αιώνα*. Αθήνα : Παπαζήση, 2004.

Ελευθερίου, Σωτήρης. «Η προοπτική ασφάλειας στην ευρύτερη περιοχή της Μεσογείου και ο ρόλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης.» Διπλωματική εργασία, Πανεπιστήμιο Αιγαίου, 2020. Διαθέσιμο,

<file:///C:/Users/User/Desktop/%CE%A0%CE%A4%CE%A5%CE%A7%CE%99%CE%91%CE%9A%CE%97/%CE%97%20%CF%80%CF%81%CE%BF%CE%BF%CF%80%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%AE%20%CE%B1%CF%83%CF%86%CE%AC%CE%BB%CE%B5%CE%B9%CE%B1%CF%82%20%CF%83%CF%84%CE%B7%CE%BD%20%CE%B5%CF%85%CF%81%CF%8D%CF%84%CE%B5%CF%81%CE%B7%20%CF%80%CE%B5%CF%81%CE%B9%CE%BF%CF%87%CE%AE%20%CF%84%CE%B7%CF%82%20%CE%9C%CE%B5%CF%83%CE%BF%CE%B3%CE%B5%CE%AF%CE%BF%CF%85%20%CE%BA%CE%B1%CE%B9%20%CE%BF%20%CF%81%CF%8C%CE%BB%CE%BF%CF%82%20%CF%84%CE%B7%CF%82%20%CE%95%CE%95.pdf>

Ευρωπαϊκή Επιτροπή. «Πιο ισχυρά και έξυπνα σύνορα για την Ευρωπαϊκή Ένωση:

Το σύστημα εισόδου/εξόδου.» Πρόσβαση 1/4/20,
<file:///C:/Users/User/Desktop/%CE%A0%CE%A4%CE%A5%CE%A7%CE%99%CE%91%CE%9A%CE%97/%CE%A3%CF%8D%CF%83%CF%84%CE>

[%B7%CE%BC%CE%B1%20%CE%B5%CE%B9%CF%83%CF%8C%CE%B4%CE%BF%CF%85%20%CE%B5%CE%BE%CF%8C%CE%B4%CE%BF%CF%85.pdf](#)

Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο. «Ασφάλεια: βελτιώνοντας το Σύστημα πληροφοριών Σένγκεν (ΣΠΣ).» 2018. Πρόσβαση 1/4/20, <https://www.europarl.europa.eu/news/el/headlines/security/20181011STO15882/asfaleia-veltionontas-to-sustima-pliروفorion-sengken-sps>

Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο. «Διαχείριση των εξωτερικών συνόρων.» 2019. Πρόσβαση 29/3/20, <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/el/sheet/153/%CE%B4%CE%B9%CE%B1%CF%87%CE%B5%CE%B9%CF%81%CE%B9%CF%83%CE%B7-%CF%84%CF%89%CE%BD-%CE%B5%CE%BE%CF%89%CF%84%CE%B5%CF%81%CE%B9%CE%BA%CF%89%CE%BD-%CF%83%CF%85%CE%BD%CE%BF%CF%81%CF%89%CE%BD>

Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο. «Καταπολέμηση της τρομοκρατίας: Τα μέτρα που λαμβάνει η ΕΕ.» 2018. Πρόσβαση 11/4/20, <https://www.europarl.europa.eu/news/el/headlines/security/20180316STO99922/katapolemisi-tis-tromokratias-ta-metra-pou-lamvanei-i-ee-grafima>

Καραχάλιος, Δημήτριος. «Τρομοκρατία και ασφάλεια σε συνάρτηση με την προστασία των δικαιωμάτων του αθρώπου στην Ευρωπαϊκή Ένωση: η εκπαίδευση ως μέσο πρόληψης του τρομοκρατικού φαινομένου.» Πτυχιακή εργασία, Πανεπιστήμιο Πειραιά, 2020. Διαθέσιμο <file:///C:/Users/User/Desktop/%CE%A0%CE%A4%CE%A5%CE%A7%CE%99%CE%91%CE%9A%CE%97/%CE%A0%CF%84%CF%85%CF%87.%20%CE%B5%CF%81%CE%B3.%202.pdf>

Καυχίτσας, Χρήστος. «Τα ελληνικά διλήμματα ασφαλείας υπο το πρίσμα της Ευρωπαϊκής Πολιτικής Ασφάλειας και Άμυνας .» Διπλωματική εργασία , Πανεπιστήμιο Μακεδονίας, 2016. Διαθέσιμο <https://dspace.lib.uom.gr/bitstream/2159/18699/6/KauchitsasChristosMSc2015.pdf>

Κωνσταντινίδου, Μαρίκα. «Διεθνής τρομοκρατία: μέθοδοι και τακτικές αντιμετώπισης στη βάση της πρακτικής των ΗΠΑ και της ΕΕ.» Διπλωματική εργασία, Εθνικό Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών, 2007. Διαθέσιμο <file:///C:/Users/User/Desktop/%CE%A0%CE%A4%CE%A5%CE%A7%CE%99%CE%91%CE%9A%CE%97/%CE%A0%CF%84%CF%85%CF%87.%20%CE%B5%CF%81%CE%B3.%204.pdf>

Μπόση, Μαίρη. *Οι όψεις της διεθνούς ασφάλειας*. Ποιότητα, 2018.

Μπόση, Μαίρη. *Η διεθνής ασφάλεια στον μεταψυχροπολεμικό κόσμο: Οι αραβικές εξεγέρσεις και η περίπτωση της Συρίας*. Ποιότητα, 2014.

Ντόκος, Π. Θάνος. *Λευκή Βίβλος για την Ελληνική Εξωτερική Πολιτική Άμυνα και Ασφάλεια*. Ι. Σιδέρης, 2016.

Ξενάκης, Δημήτρης, Στέλιος Σταυρίδης, Μιχάλης Τσινισιζέλης, Κώστας Υφαντής, και Δημήτρης Χρυσόχου. *Ευρωπαϊκή Πολιτεία: Η τέχνη της συνδιάθεσης*. Αθήνα: Σαββάλας, 2009.

Παπακυριαζής, Σταύρος. "Τρομοκρατία: Μία διαχρονική απειλή". 2017. Πρόσβαση 10/4/20, <https://powerpolitics.eu/%cf%84%cf%81%ce%bf%ce%bc%ce%bf%ce%ba%cf%81%ce%b1%cf%84%ce%af%ce%b1-%ce%bc%ce%b9%ce%b1-%ce%b4%ce%b9%ce%b1%cf%87%cf%81%ce%bf%ce%bd%ce%b9%ce%ba%ce%ae-%ce%b1%cf%8c%cf%81%ce%b1%cf%84%ce%b7-%ce%b1%cf%80/>

Παπακωνσταντής, Μάρκος. *Οι πολιτικές της ΕΕ: Εξωτερική, Γεωργική, Μετανασταντική*. Σάκκουλας, 2016.

Παππά, Αγλαΐα. «Η οριοθέτηση των συνόρων της Ευρώπης ανα τους αιώνες.» Εργασία, Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο, 2014. Διαθέσιμο https://www.academia.edu/17512303/%CE%97_%CE%9F%CE%A1%CE%99%CE%9F%CE%98%CE%95%CE%A4%CE%97%CE%A3%CE%97_%CE%A4%CE%A9%CE%9D_%CE%A3%CE%A5%CE%9D%CE%9F%CE%A1%CE%A9%CE%9D_%CE%A4%CE%97%CE%A3_%CE%95%CE%A5%CE%A1%CE%A9%CE%A0%CE%97%CE%A3_%CE%91%CE%9D%CE%99

[1_%CE%A4%CE%9F%CE%A5%CE%A3_%CE%91%CE%99%CE%A9%CE%9D%CE%95%CE%A3](#)

Περράκης, Στέλιος, και Όλγα. Τσόλκα. *Ανθρώπινη Ασφάλεια- Δίκαιο και πολιτικές*. Ι. Σιδέρης, 2014.

Πετράκος, Γιώργος, και Λευτέρης Τοπάλογλου. *Σύνορα, ολοκλήρωση και ανάπτυξη- Η νέα γεωγραφία των διασυνοριακών οικονομικών σχέσεων*. Κριτική, 2008.

Σατλάνης, Χρήστος. *Η Ευρωπαϊκή Ένωση ως διεθνής οργανισμός και η έννομη τάξη μετά τη Συνθήκη της Λισαβώνας*. Αθήνα: Αντ. Ν. Σάκκουλα, 2010.

Σκούρτης, Γιώργος. *Ανθρώπινα Δικαιώματα Και Ασφαλειοποίηση: Η Περίπτωση Του Μεταναστευτικού Ζητήματος*. 2018. Πρόσβαση 3/5/20, <https://powerpolitics.eu/%CE%B1%CE%BD%CE%B8%CF%81%CF%8E%CF%80%CE%B9%CE%BD%CE%B1-%CE%B4%CE%B9%CE%BA%CE%B1%CE%B9%CF%8E%CE%BC%CE%B1%CF%84%CE%B1-%CE%BA%CE%B1%CE%B9-%CE%B1%CF%83%CF%86%CE%B1%CE%BB%CE%B5%CE%B9%CE%BF%CF%80%CE%BF/>

Σκούρτης, Γιώργος. *Human Security και Ανθρώπινα Δικαιώματα*. 2018. Πρόσβαση 20/3/20, <https://powerpolitics.eu/human-security-%CE%BA%CE%B1%CE%B9-%CE%B1%CE%BD%CE%B8%CF%81%CF%8E%CF%80%CE%B9%CE%BD%CE%B1-%CE%B4%CE%B9%CE%BA%CE%B1%CE%B9%CF%8E%CE%BC%CE%B1%CF%84%CE%B1/>

Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης. «*Η αντιτρομοκρατική στρατηγική της ΕΕ.*» 2018, πρόσβαση 11/4/20, <https://www.consilium.europa.eu/el/policies/fight-against-terrorism/eu-strategy/>

Υπουργείο Εξωτερικών. «*Ανθρώπινα Δικαιώματα.*» 2019, πρόσβαση 4/5/20, <https://www.mfa.gr/exoteriki-politiki/pagkosmia-zitimata/anthropina-dikaiomata.html>

Υπουργείο Εξωτερικών . «Οργανισμός για την Ασφάλεια και τη Συνεργασία στην Ευρώπη (ΟΑΣΕ).» 2015, πρόσβαση 5/4/20, <https://www.mfa.gr/exoteriki-politiki/i-ellada-stous-diethneis-organismous/oase.html>

Υπουργείο Προστασίας του Πολίτη. «Εθνικό Συντονιστικό Κέντρο Ελέγχου Συνόρων, Μετανάστευσης και Ασύλου.», πρόσβαση 28/4/20, http://www.mopocp.gov.gr/index.php?option=ozo_content&perform=view&id=6413&Itemid=664&lang=&fbclid=IwAR3R6YUhFvjvPFLrOmkNZokBlA_CcpAPs0GYJPgAi5PugGQRULNgCuzzhc

Χριστοπούλου, Αντωνία. *Συμβούλιο Ασφαλείας Και Ανθρώπινα Δικαιώματα: Σύγκρουση Η Αλληλεπίδραση*;. 2017. Πρόσβαση 3/5/20, <https://powerpolitics.eu/%CF%83%CF%85%CE%BC%CE%B2%CE%BF%CF%8D%CE%BB%CE%B9%CE%BF-%CE%B1%CF%83%CF%86%CE%B1%CE%BB%CE%B5%CE%AF%CE%B1%CF%82-%CE%BA%CE%B1%CE%B9-%CE%B1%CE%BD%CE%B8%CF%81%CF%8E%CF%80%CE%B9%CE%BD%CE%B1-%CE%B4%CE%B9/>

Ψαρόσβεργας, Ευάγγελος. «Μεταναστευτική και Προσφυγική Κρίση- Ανάλυση Δυσνοριακών Απειλών για την Ολοκληρωμένη Διαχείριση των Εξωτερικών Συνόρων της ΕΕ στο Ανατολικό Αιγαίο.» Μεταπτυχιακή Διπλωματική Εργασία, Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου, 2018. Διαθέσιμο <file:///C:/Users/User/Desktop/%CE%A0%CE%A4%CE%A5%CE%A7%CE%99%CE%91%CE%9A%CE%97/%CE%A0%CF%84%CF%85%CF%87.%20%CE%B5%CF%81%CE%B3.%205.pdf>